

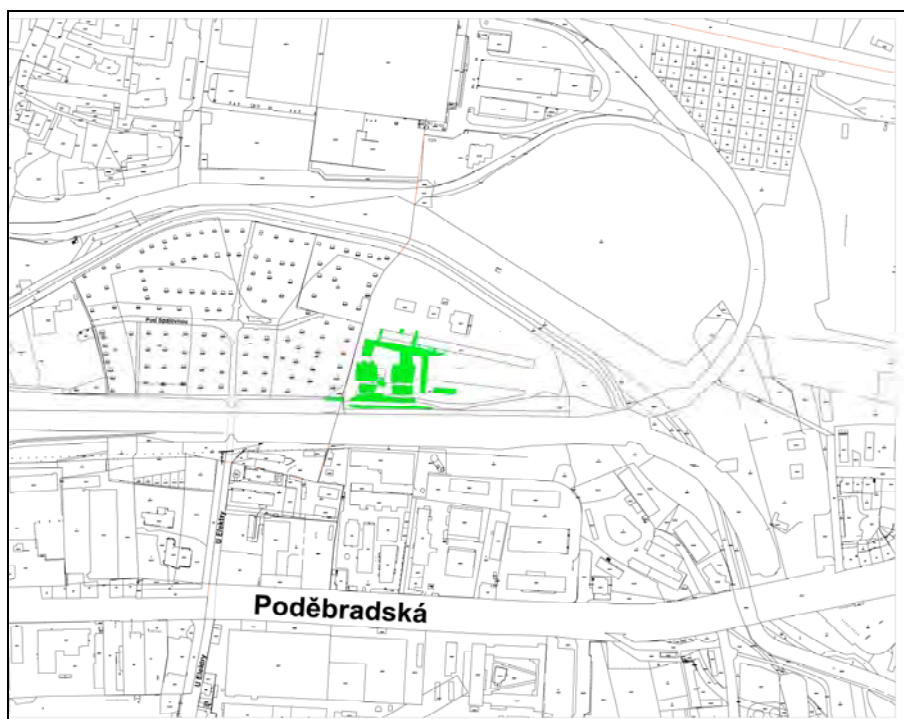
Osídlení z doby římské v Praze – Hloubětíně, „Zahrady nad Rokytkou“

Pavel Hušák – Jaroslav Jiřík

Úvod

Záchranný archeologický výzkum na lokalitě Zahrady nad Rokytkou v Praze – Hloubětíně byl vyvolán záměrem investora, společností Nitro B1 spol. s.r.o., výstavbou sedmi bytových domů, přílehlých komunikací a inženýrských sítí. Výzkum byl prováděn na stavbou ohrožených plochách od podzimu roku 2006 do října roku 2007 společností Labrys o.p.s. pod vedením Mgr. Pavla Hušáka.

Lokalita Zahrady nad Rokytkou je situována na mírném svahu, v ohbí vodního toku říčky Rokytky, což představuje z historického hlediska výhodnou sídelní polohu především pro zemědělské obyvatelstvo. Nejstarší osídlení se podařilo doložit již od časného eneolitu několika keramickými zlomky jordanowské keramiky, které pocházejí z kulturního souvrství plochy D. Nejčtenější zastoupení pravěkých komponent pochází z pozdně halštatského období, dále kromě osídlení z doby římské a stěhování národů, jemuž se věnuje následující příspěvek, bylo zachyceno také osídlení časně slovanské (obr. 1).

Obr. 1: Praha – Hloubětín. „Zahrady nad Rokytkou“. Zaměření: J. Košťál.

Poloha a charakter lokality

Území určené k zástavbě se nachází na levém břehu říčky Rokytky a po jeho východním okraji probíhá hranice mezi katastrálními územími Vysočan a Hloubětína. Jižní část plochy uzavírá bývalý železniční val, rovnoběžný s ulicí Poděbradská. Západní část je ohraničena zahrádkářskou kolonií, na kterou navazují ulice U Elektry.

Zkoumaná plocha i její širší okolí náleží orograficky ke geomorfologickému celku *I - Pražská plošina*, podcelku *I -1 Říčanská plošina* a okrsku *I - 1d Pražská kotlina*. Obecně se jedná o území zaujímající údolní nivu a nejnižší terasy říčky Rokytky. V jeho jižní části klesá původní povrch terénu směrem k severu, v severní „nivní“ partii poblíž potoka je téměř rovinný. Nadmořská výška zde dosahuje úrovně okolo 198 - 201 m n. m.

Podle podrobné inženýrsko-geologické mapy v měřítku 1: 5000, list Praha 4 – 0 (Šimek 1969, A – mapa geologických poměrů) je skalní podklad celé sledované parcely i širšího okolí budován tmavošedými, hustě jemně slídnatými jílovitými břidlicemi *bohdaleckého* souvrství. Tyto mořské sedimenty vznikly ve starších prvohorách Barrandienu (*ordovik* – stratigrafické oddělení *beroun*). Typickou lokalitou bohdaleckého souvrství je severní svah Bohdalce nad seřaďovacím nádražím v Praze Vršovicích, nejrozšířenější horninou pak černošedé jílovce, lupenitě odlučné, s obsahem organického uhlíku pod 1 %. Převažující měkké sedimenty tohoto vrstevního sledu tvoří v terénu deprese. Skálu na celé sledované ploše překrývají kvartérní uloženiny říčky Rokytky a nebyla zachycena ani základovými stavebními jámami (Zavřel 2007).

Podle již výše citované inženýrsko-geologické mapy je kvartérní pokryv zájmového území tvořen pleistocénními písky i drobnými písčitými štěrky Rokytky a holocénními hlinitopísčitými resp. písčitými náplavami téže vodoteče.

V souladu s geologickou mapou vystupují v jihozápadní části plochy hrubé písky s písčitými štěrky pleistocénního toku Rokytky, a to ve dvou úrovních. Vyšší (starší) terasa se dochovala pouze v prostoru archeologických sond A1 a B1. Je tvořena světle žlutavými sypkými písky, v jejichž přibližně 30 cm mocné svrchní poloze bývají často koncentrovány velmi slabě zaoblené kameny i bloky ordovických křemenců a hrance ze stejných hornin.

Nižší terasová úroveň byla zastižena v místě sond B, C1, D, G, F, V, W. Vlastní těleso terasy tvořily bělavé, nažloutlé a světle okrové sypké písky, často s horizontálními rzivými proužky železitého podzolu. Ve svrchních partiích náplavů byla opět zastoupena hrubší frakce ve formě drobného křemencového a křemenného písčitého štěrku. Terasu překrývaly slabě zahliněné jemné písky – pleistocénní povodňové náplavy. Na tomto substrátu se během holocénu vyvinula hnědá až tmavě hnědá půda o mocnosti 30–45 cm. Ve zjišťovací archeologické rýze (listopad 2006), která probíhala v severní části budoucího staveniště od západu k východu a východně od okraje plochy D došlo k zachycení bahnitých náplavů holocénní nivy. V prostoru ploch G a E bylo pozorováno rozhraní mezi nižší pleistocénní terasou a nivou. Holocénní uloženiny Rokytky zde byly reprezentovány šedočernými bahnitými sedimenty stojatých vod (opuštěného ramene) s písčitými uloženinami v nadloží a nejmladšími světle hnědými povodňovými náplavy. Pod svahem pleistocénní terasy se též usadily tmavé humózní splachy (Zavřel 2007).

Půdní pokryv v lokalitě tvoří především fluvizemě (nivní půdy), které mohou nést i stopy oglejení. V blízkém okolí lokality pak převládají kambizemě (dříve hnědé půdy) rozrůzněné podle substrátů. Obecně jde o půdy úrodné (fluvizemě). V případě kambizemí je úrodnost různá (většinou vhodné pro méně náročné obiloviny), v okolí lokality se však vyskytují spíše nasycené. Můžeme tak shrnout, že zemědělské podmínky v okolí lokality jsou příznivé (Tomášek 2003, 54, 57).

Přirozeným rostlinným krytem v lokalitě jsou luhy a olšiny, dle jiného pojmenování střemchová jasenina, v okolí jsou to především dubohabrové háje (Moravec – Neuhäusl 1991).

Podle Quittovy klasifikace klimatu náleží lokalita do teplé oblasti (W2). V rámci klasifikace užitá v Atlasu podnebí ČSR z roku 1958 je lokalita zařazena do oblasti B2, což je klima mírně teplé a mírně suché, převážně s mírnou zimou. Převládající klima v lokalitě je tak možno připodobnit obecně střednímu Polabí či dolnímu Povltaví. Budeme-li uplatňovat podrobnější hledisko, pak oblasti s podobným klimatem jsou například Slánsko, Kouřimsko či Čáslavsko (Tolasz et al. 2007, 232-235, Horák 2008).

Historie archeologických výzkumů v k. ú. Hloubětín

Území městské části Prahy – Hloubětín je velice bohaté na archeologické nálezy z mnoha období pravěku. Nejstarší nálezy z této městské části jsou doloženy z poloviny devatenáctého století z tzv. hloubětínských pískoven, které se nacházely podél levého břehu Rokytky.

Tyto nálezy jsou bohužel z větší části nezvěstné nebo u nich postrádáme přesnější lokalizaci. K takovým nálezům patří část kamenného mlatu darovaného roku 1851 do Národního muzea. K roku 1856 jsou zmíněny dva kamenné mláty datované do kultury unětické (Lutovský – Smejtek 2005, 433). Z blíže neurčeného knovízského hrobu pochází malá nádobka a trepanovaná lebka dnes uložená v Národním muzeu. K blíže nelokalizovaným nálezům patří i několik bronzových předmětů uložených v Národním muzeu před rokem 1856 včetně dvou dochovaných bronzových nožů typu Baumgarten z pozdní doby bronzové (Lutovský – Smejtek 2005, 549). Z Farkačovy pískovny pochází několik bronzových a keramických nálezů datovaných do kultury knovízské a lignitový náramek datovaný do období laténské, zapsaných do sbírek Muzea hlavního města Prahy J. A. Jírou k roku 1902 (Jíra 1902, NZ č. 844/76) a (Jíra 1902, NZ č. 842/76). V roce 1906 zapisuje do sbírek Muzea hlavního města Prahy J. A. Jíra čtyři nádoby nalezené v hrobu kultury zvoncovitých pohárů v prostoru Felixovy pískovny (Jíra 1906, NZ č. 847/76). V jedné z pískoven dokumentoval E. Štorch roku 1909 hrob s nákrčníkem, zlatým prstenem a železným mečem datovaným do 4. stol. př. Kr.; dnes se v Národním muzeu dochoval pouze prsten (Lutovský – Smejtek 2005, 762).

Před rokem 1910 byla na katastru obce nalezena hrobitá sekera typu Dolchstab dodnes ve sbírkách Národního muzea (Lutovský – Smejtek 2005, 433). V knize Pravěk země české, zmiňuje A. Stocký keramické nálezy z prostoru Felixovy a Kejřovy pískovny, datované do období staršího a pozdního eneolitu (Lutovský – Smejtek 2005, 308, 320). Na jaře roku 1924 při otevírání nové Polákovy pískovny, mezi dnešními ulicemi Nademlejnská a U Elektry, dělníci zničili asi jedenáct kostrových hrobů. Z pohřebiště zachránil M. Malina dvě nádoby a zlomek železného nože (Malina 1927, 578, 579). Nálezy jsou datovány do mladší doby hradištní, dnes uloženy v Národním muzeu (Lutovský – Smejtek 2005, 909). Do středohradištního období je datován blíže neurčený zdobený střep pocházející ze Štorchovy sbírky (Lutovský-Smejtek 2005, 909). Ve Štorchově sbírce je evidován též nález z doby římské pod č. 330, dnes Národním muzeu v Praze inv. č. A 28.700 (fond Štorch). V roce 1926 byl v prostoru Felixovy pískovny prozkoumán kostrový hrob obsahující tři zvoncové poháry a mísu na nožkách se zdobeným okrajem, nálezy jsou uloženy v Národním muzeu (Lutovský – Smejtek 2005, 340). Při úpravě hřiště pro SK Philips byl v roce 1935 narušen zřejmě kostrový hrob mohylové kultury s velmi bohatou výbavou. (Neustupný, J. 1935).

V roce 1950 provedlo Muzeum hl. města Prahy pod vedením B. Novotného záchranný výzkum v trati Vozovna, kde bylo prozkoumáno několik knovízských objektů (Novotný 1950). Doposud nejrozsáhlejší výzkum v k. ú. Hloubětín provedl v areálu firmy Tesla na ploše cca 20 000 m² B. Soudský z Muzea hlavního města Prahy. Postupně bylo prozkoumáno 89 sídlištních objektů datovaných HaD1 - LtA a 22 knovízských sídlištních jam. (Soudský 1953, 5; Fridrichová 1987, 199; Hušták 2008).

Metoda archeologického výzkumu

Přesný postup a způsob záchranného archeologického výzkumu byl volen podle situace na jednotlivých plochách. Se zahájením výzkumu v listopadu 2006 byla provedena skrývka v jižní části plochy bagrem s hladkou lžící na úroveň podloží. Tato část zahrnovala plochu A, A1, A2 B, B1 a C, svrchní část byla zničena stavbou jeřábové dráhy v sedmdesátých letech, kdy došlo k úpravě terénu.

Na plochách D, F, V, W, E, Q a M bylo zachováno kulturní souvrství v rozmezí 0,2 - 1,5 m. Skrývka byla zastavena na svrchní úrovni souvrství. V závislosti na postupu skrývky bylo provedeno ruční začištění plochy. Před samotným terénním výzkumem byly jednotlivé plochy rozměřeny na menší segmenty sond, mezi nimiž byl zachován kontrolní blok. Výkop byl prováděn po přirozených kontextech, pokud byly patrné. Jinak byla vrstva kopána po mechanických vrstvách, jejichž úroveň byla vždy geodeticky zaměřena.

Objekty, které se projeví v jednotlivých úrovních kulturního souvrství, byly půleny nebo děleny na menší segmenty, poté byla provedena kresebná dokumentace v řezu (*obr. 6*). Po vybrání celé výplně objektu byl objekt geodeticky zaměřen totální stanicí či znivelován ke geodeticky zaměřenému orientačnímu bodu. V případě dokumentace rozhraní zaniklého ramene Rokytky byla užita metoda dokumentace formou kolmé fotogrammetrie.

V průběhu výzkumu byly odebírány vzorky výplní, které byly přímo na výzkumu plaveny za účelem získání rostlinných makrozbytků. Movité nálezy byly tříděny v terénu a převáženy k laboratornímu zpracování (*Hušták 2009*).

Osídlení z doby římské

Sídelní aktivity z časně římského období dokládá plaňanský pohár ze zahloubeného domu č. 5090 nalezený spolu s keramikou pozdně laténské tradice.¹

Objekty doby římské byly rozpoznány především ve svrchních partiích kulturního souvrství, většina objektů nedosahovala úroveň podloží. Dataci jednotlivých objektů je vyhodnocen v plánu (*obr. 2*).

Objekty datované do starší doby římské byly datovány na základě výskytu černé leštěné keramiky zdobené radélkem. Nejstarší osídlení doby římské bylo koncentrováno v SV části plochy. Objekty č. 5037 a 5090 interpretované jako zahloubené domy, měli orientaci Z – V, která je pro římské období charakteristická.

Objekty datované do mladší a pozdní doby římské jsou rozmístěny téměř rovnoměrně po celé ploše výzkumu, což bylo způsobeno značným rozsahem osídlení v daném období. Podařilo též se rozpoznat široké spektrum objektů včetně nadzemních konstrukcí. Z období mladší a pozdní doby římské máme několik nálezů importů identifikující vztahy v rámci střeoevropského prostoru.

Nálezy z období přelomu pozdně římského až stěhování národů (C3/D1) patří na lokalitě k málo zastoupeným. Krom nálezů dvou větších objektů č. 573 a 5444 jsme několik střepů stupně C3 či C3/D1 identifikovaly v časně slovanském objektu č. 817, kam se zřejmě dostaly pomocí postdepozicičních procesů.

¹Pro úplnost konstatuji, že časně římskému osídlení předcházelo na lokalitě osídlení časně laténské, tedy přítomnost keramiky pozdně laténské v objektu č. 5090 nelze jednoduše zpochybnit jako reziduum ze starších sídlištních vrstev.

Sídlištní objekty starší doby římské

Objekt č. 5037/plocha D (polozemnice): V sondě č. 7 se podařilo na úrovni vrstvy č. 1101 odkrýt reliktní domu datovaného do starší doby římské (inv. č. A 384140 - A 384160). Dům č. 5037 byl nepravidelného půdorysu, orientace JZ – SV, delší strana objektu činila 4 m, kratší 3,6 m. Hloubka objektu byla pouze 0,14 m. Výplň tvořila šedohnědá písčité hlína č. 1399 se zlomky uhlíků a mazanice. Pod vrstvou se plošně rozprostírala vrstva přepáleného hlinitého písku č. 1177. Ve východní části objektu se po jeho obvodu v pravidelném rozestupu vyskytly sloupové jámy č. 5094, 5105, 5096, 5106, 5100, 5097, 5098, 5099. V centrální části byla sloupová jáma č. 5095.

Z nálezového kontextu plošné přepálené vrstvy lze usoudit na náhlý zánik domu požárem.

Č. sáčku 1399, inv.č. A 384136-384160; pro dokumentaci vybrány následující:

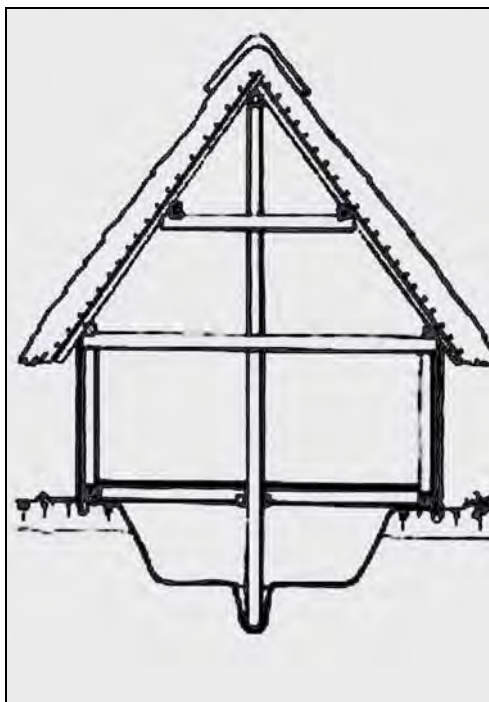
- 1) A 384141 – zl. okraje misky s oblými stěnami, M jemný, povrch leštěn, povrch uvnitř barvy béžové, vně šedočerná, místy béžová. *Tab. 12:2.*
- 2) A 384136 – zl. okraje a podhrdlí s výzdobou horizontálního žlábků a lišty, M jemný, povrch leštěn černý. *Tab. 12:1.*
- 3) A 384143 – zl. okraje a těla, okraj trojnásobně fasetován, M jemný, povrch leštěn barvy černé. (nekresleno).
- 4) A 384154 – zl. těla nádoby, M hrubý, výzdoba v podobě nehtových vrypů a rytých linií, povrch leštěn. (nekresleno).
- 5) A 385711 – kostěný předmět se dvěma otvory (nekreslen).

Objekt č. 5090/plocha D (polozemnice): Nejvýraznější objekt datovaný do starší doby římské je negativ zahloubeného domu č. 5090. Dům byl oválného půdorysu o rozměrech 4,2 m x 3 m zahloubený do vrstvy č. 1101 od 2. mech. úrovně do hloubky 0,26 m. Výplň tvořila středně hnědá hlinitá vrstva č. 1367 s příměsí kamenů. Konstrukci objektu zřejmě zajišťovalo šest sloupových jam č. 5086, 5223, 5113, 5089, 5111, 5114 v pravidelném rozestupu při obvodu objektu.

Ze dna objektu byly v pravidelné síti odebrány vzorky na fosfátovou analýzu, které vykazaly na rozdíl od jiných zahloubených staveb, absenci antropogenních aktivit. Možné vysvětlení nabízí konstrukce domu s dřevěnou podlahou, čímž se neprojeví antropogenní aktivity v podlahové vrstvě (*obr. 3*).

Č. sáčku 1516, 1524, inv.č. A 384437-384449

- 1) A 384449 a A 384448 – torzo plaňanského poháru sestavitelné ze 4 zlomků, M jemný, povrch leštěn, barva černá, okraj čtyřnásobně fasetován. *Tab. 13:4.*
- 2) A 38445 – zl. podstavy a spodní části jemné nádoby zdobené radélkem, povrch leštěn, černý. *Tab. 13:3.*
- 3) A 384438 – zl. okraje a těla teriny s odsazeným hrdlem, M s příměsí písku a drobných kamínků, povrch leštěn, šedočerný. *Tab. 12:6.*
- 4) A 384437 – zl. okraje a těla jemné nádoby tzv. laténské tradice na kruhu, povrch vně leštěn, černý, uvnitř se stopami vytáčení barvy šedohnědé. *Tab. 12:5.*
- 5) A 384441 – zl. těla hrubé nádoby s výzdobou svíslého hřebenování, M hrubý s příměsí kamínků, povrch uvnitř šedočerná, bez úpravy, vně barvy hnědé. *Tab. 13:1.*
- 6) A 386901 – drobný skleněný korálek šedočerné barvy o průměru 3 mm.

Obr. 3: Možná rekonstrukce domu č.5090 se zahloubením jako sklepním prostorem povrchového domu

Objekt č. 5242/ plocha G: Do severního profilu plochy G zabíhal objekt oválného půdorysu č. 5242. Zkoumaná část objektu činila 2,4 m x 1 m. Zahlouben byl do kulturní vrstvy č. 1407, ploché dno bylo zachyceno na niveletě 0,6 m. Do dna se zahlubovaly sloupové jámy č. 5287, 5289 a 5288. Objekt vyplňovala hnědá hlinitopísčítá vrstva č. 1418 s příměsí kamene. Objekt byl narušen z J strany objektem 5236, z V části 5290 a kúlovou jámou 5291. Střední část též přetíná recentní vkop pro splaškovou kanalizaci.

Č. sáčku 1950, inv. č. A 389082-382087

1) A 389073 – zl. okraje a těla nádoby, hrdlo odsazené, okraj vně zesílen, povrch potřen leštěnou šedočernou engobou. *Tab. 1:1.*

2) A 389074 – zl. okraje nádoby. *Tab. 1:2.*

3) A 389078 – zl. podstavy nádoby. *Tab. 1:3.*

Objekt č. 5236/ plocha G: Objekt č. 5236 byl oválného půdorysu, 3,3 m x 2,5 m, zahlouben 0,2 m do vrstvy č. 1101. Do mísovitého dna se zahlubují ve směru středové osy dvě sloupové jámy č. 5245 a 5269. Objekt protíná ve středové části recentní vkop pro splaškovou kanalizaci.

Č. sáčku 1926, inv. č. A 389049A 389058, též raně středověká intruze

1) A 389051 – zl. zataženého okraje hrubé nádoby, povrch bez úpravy, barva hnědá. *Tab. 14:3.*

2) A 389049 – zl. zataženého okraje hrubé nádoby, v při okraji leštěn, povrch bez úpravy, barva černá. *Tab. 14:2.*

dále kresleny A 389082, 389083, 389084

3) A 389058 – zl. těla nádoby robené na kruhu, povrch vně leštěn, uvnitř stopy obtáčení, barva černá (nekreslen)

Ze sloupové jámy 5269; Č. sáčku 1955, inv. č. A 389082-A 389087:

1) A 389086 – torzo misky se zataženým okrajem, M hrubý, povrch uvnitř bez úpravy hnědý, vně leštěn při okraji, barva hnědá. *Tab. 2:1.*

Objekt č. 5238, plocha G, kúlová jáma, sonda č. 15

Č. sáčku 1931, inv. č. A 389059-389060

1) A 389059-A 389060 – 2 zl. hrubých stěn nádob, z toho jeden s výzdobou svíslého hřebenování. (nekresleno).

Objekt č. 5241/ plocha G: Torzo objektu č. 5241 zabíhá do J profilu sondy G. Zkoumaná část objektu měla rozměry 1,6 m x 1,1 m do hloubky 0,5 m. Vyplněn byl šedohnědou hlinitopísčitou uloženinou č. 1418.

Č. sáčku 1933, inv. č. A 389071

1) A 389071 – torzo nádobky se zataženým okrajem s příškvarky na dně, průměr okraje 52 mm, v. 49 mm (nekresleno).

2) A 389072 – dvoukónický přeslen, v. 23 mm, max. průměr 27 mm. *Tab. 14:4.*

Objekt č. 5354/ plocha F: Sídlištní jáma č. 5354 datovaná podle nálezů keramiky do starší doby římské (inv.č. A 387539 - A 387543), byla rozpoznána v sondě č. 19. Objekt byl zkoumán v celém rozsahu, byl nepravidelného půdorysu, orientace SZ – JV o rozměrech 2,5 m x 1,5 m. Hloubka činila 0,3 m. Sídlištní jámu vyplňoval šedohnědý depozit jílovitohlinité konzistence č. 1581 s příměsí uhlíků, mazanice a písčitých čoček.

Č. sáčku 1834-1835, inv.č. A 387539-387549

1) A 387546 – torzo spodní části nádoby zdobené vpichy umístěnými do trojúhelníků směřujících k podstavě. Barva černá leštěná. *Tab. 2:2.*

Nálezy z kulturního souvrství/ plocha F: Zkoumaná plocha F byla rozměrů 25 m x 4 m. Vzhledem k zachovalosti kulturního souvrství byla plocha rozdělena na 5 pravidelných sond č. 16 – 20 o rozměrech 4 m x 4 m s kontrolním blokem 1 m. Sondy byly zkoumány po mechanických vrstvách, kde bylo dokumentováno až 5 úrovní včetně podloží.

Druhá mechanická úroveň odpovídá přirozené kulturní vrstvě č. 1266. Keramické nálezy ze sond č. 16 a 18 v kulturní vrstvě č. 1266 jsou dotovány do starší doby římské. *Tab. 6:1-3.*

1) A 387232 – torzo hrnce sestavitelné ze 7 zl., výzdoba v podobě horizontálních rytých hřebenových linií, okraj a lišta v podhrdlí zdobena hřebenovým vpichem, barva červenohnědá. *Tab. 6:3.*

Sídlíšní objekty z mladší a pozdní doby římské

Objekt č. 791/ plocha A1: Nálezy z doby římské obsahoval na ploše A1 objekt č. 791 interpretovaný jako zásobní jáma, který byl zkoumán ze 2/3. Průměr zásobnice činil 1,3 m, hloubka od podloží 1,3 m. Objekt obsahoval kromě keramiky 1447 fragmentů mazanice o hmotnosti 272 kg, roztavený skleněný korál a fosílii trilobita.

Expertíza mazanice hmoty, provedená P. Vařekou, přispěla k identifikaci širokého spektra otisků konstrukčních prvků.

Ve výplni objektu 791 tak byly zachyceny fragmenty hliněných omazů dvou konstrukčních technik. První a dominující zahrnuje roubení z kuláčů o převažujícím průměru 16 – 27 cm, které bylo opatřeno pečlivě provedeným dvouvrstevným omazem převážně do 5 cm tloušťky s jemně vyhlazenou finální vrstvičkou hlíny.

Druhou a méně početně zastoupenou konstrukční technikou je proutěný horizontální výplet, který byl nesen svislými kůly/sloupky o průměru 0,5 – 0,9 m, tedy zhruba o poloviční tloušťce než kuláče tvořící roubení.

Č. sáčku 183, inv. č. A 316351-316354

1) A 316352 – 3 fragmenty jedné nádoby s plastický pupíkem na výduti, M přepálený. *Tab. 11:2.*

2) A 316351 – zl. okraje s náznakem hranění, *Tab. 11:1.*

Objekt č. 5076/ plocha D: Druhý objekt č. 5076 doby římské byl identifikován v sondě č. 5. Jedná se o sloupovou jámu kruhového půdorysu o průměru 0,45 m, jež byla narušena recentním vkopem ve východní části. Výplň tvořila středně-hnědá hlinitopísčítá vrstva č. 1180.

Č. sáčku 1348, inv. č. A 383942-383943

1) A 383942 – 4 zl. hrubých stěn, M hrubý. (nekreseno).

2) A 383943 – zl. vytaženého hrubého okraje, leštěný. (nekreseno).

Objekt nadzemní konstrukce (špýchar) /plocha D: Samostatnou konstrukci tvořila šestice mohutných kůlových jam č. 5120, 5118, 5260, 5254, 5201 a 5211. Objekty č. 5260, 5254 a 5201 porušovaly výplň domu č. 5116. Průměr sloupových jam byl od 0,6 m – 0,8 m, hloubka 0,5 m – 1 m. Dvě řady kůlů tvořily orientaci ve směru V – Z o délce 6 m. Protilehlá řada kůlů je pravidelně vzdálena 3 m. Nález keramiky pocházejí pouze ze sloupové jámy č. 5120 (inv. č. A 384898) a je datován do doby římské. Pro interpretaci objektu jsou zásadní nálezy z 1. mech. vrstvy, které obsahují též nálezy doby římské.

Č. sáčku 1611, inv. č. A 384898 – sloupová jáma 5120 – zl. hrubé stěny (nekreseno).

Objekt č. 5208/ plocha D: Nálezy z doby římské též obsahoval objekt č. 5208 nepravidelného půdorysu rozpoznáný v sondě č. 14. Objekt zabíhal do severního profilu sondy a byl tedy zkoumán pouze částečně v rozsahu 2,3 m x 1,8 m. Na S řezu č. 303 sondy 14 je patrné zahloubení objektu 0,4 m do vrstvy č. 1101 pouze na úroveň podloží. Situaci překrývá kulturní vrstva č. 1266. Výplň objektu byla tvořena hnědošedou písčitou hlínou č. 1509 s příměsí kamene, uhlíků a mazanice.

Č. sáčku 1627, inv. č. A 384920-384927

1) zlomek misky s mírně zesíleným okrajem, povrch leštěn, barva šedohnědá. (nekresleno).

2) zl. zataženého okraje hrubého hrnce s odlomeným uchem. (nekresleno).

Objekt č. 5420/ plocha W: Na základě nálezů byl do období halštatu datován sídlištní objekt č. 5420 nalezený v sondě 21, který dále obsahoval též kolekci nálezů z doby římské. Objekt byl oválného půdorysu, orientace V – Z, východní část narušil recentní vkop pro kanalizaci. Rozměry zkoumané části činily 2,3 m x 1,8 m. Zhlouben byl 0,5 m do půdního typu č. 1101, v severní části porušoval objekt č. 5448. Při obvodu objektu byly zachyceny dva negativy kůlových jam č. 5423 a 5425. Výplň objektu tvořila kompaktní šedočerná hlinitopísčitá vrstva č. 1664 s příměsí uhlíků, mazanice a kamene. Nálezovou situaci překrývala šedohnědá vrstva plastické hlíny č. 1100. Interpretace objektu vzhledem k jeho fragmentárnosti je dosti nejednoznačná.

Č. sáčku 2507, 2508, 2511, 2513, inv. č. A 413806-413808

- 1) A 413807 – nález římské AE mince (sestercius) císaře Antonia Pia vládnoucího v letech 138 – 161 n. l. (obr. 4).

Obr. 4: Sestercius císaře Antonia Pia. Foto J. Militký.

- 2) A 412872 – zl. stěny nádoby zdobený kolky tvořenými kroužky a podkovami. Tab. 10:7.
3) A 412880 – zl. výdutě nádoby zdobený prostými vrypy. Tab. 10:8.
4) A 412891 – zl. výdutě nádoby zdobený prostými vrypy. Tab. 10:9.
5) A 412875 – zl. podstavy a těla hrubého hrnce. Tab. 10:10.

Objekt č. 5462/ plocha V: Typickou keramiku mladší doby římské obsahoval objekt oválného půdorysu č. 5462. Objekt byl prokopán pouze částečně, zabíhal mimo zkoumanou plochu do Z profilu. Zkoumaná část měla rozměry 4 m x 2 m. Zhloubení činilo pouze 0,2 m. Výplň tvořila šedohnědá písčitá hlína č. 1719 s příměsí kamene.

Č. sáčku 1721, inv. č. A 412006-412060

- 1) A 412048 – zl. nádoby na nožce. (nekresleno).

Objekt č. 5925/ plocha Q: Do doby římské byl datován objekt č. 5925 kruhového půdorysu o poloměru 1, 8 m, který se zahlubuje do kulturní vrstvy č. 2097, 2098 a do geologického podloží, celkem 2,3 m. Obvod kruhového objektu byl vyložen na sucho kladenými kameny zařazené do vrstvy č. 2356. Výplň objektu tvořily hnědošedé až hnědočerné písčité hlíny č. 2355, 2356, 2362. Spodní vrstvu tvořila vrstva hlinitého písku č. 2363 hnědočervené barvy se stopami propálení ohněm. Ve východní části objektu byla patrná stupňovitá vstupní šíje přesahující půdorys objektu cca 1 m.

Č. sáčku 632, 633, inv. č. A 318802-318811

- 1) A 318809 – zl. okraje a těla mísy se zataženým okrajem, M jemný, Pu i Pv leštěn šedočerný. *Tab. 15:6.*
- 2) A 318806 – zl. stěny hrubé nádoby, zdobeno rytými liniemi, m hrubý, Pu béžový, místy šedý, Pv béžový. *Tab. 15:4.*
- 3) A 318810 – zl. podstavy hrnce, M hrubý, podstava odsazena od těla. *Tab. 15:7.*
- 4) A 318805 – zl. hrubého zataženého okraje hrnce. *Tab. 15:3.*
- 5) A 318799 – zl. podstavy nádoby. *Tab. 14:5.*
- 6) A 318800 – zl. podstavy nádoby. *Tab. 14:5.*
- 7) A 318802 – zl. okraje a těla mísy s oblou profilací. *Tab. 14:6.*
- 8) A 318803 – zl. dovnitř zesíleného okraje těla hrubé mísy. *Tab. 15:1.*
- 9) A 318804 – zl. okraje a těla mísy s oblou profilací. *Tab. 15:2.*
- 10) A 318808 – zl. zataženého okraje hrubé mísy nebo hrnce. *Tab. 15:3.*

Objekt č. 5916/ plocha Q: Objekt č. 5916 zjištěný v sondě 13, byl na základě nálezů datován do doby římské (inv. č. A 318905 - A 318908). Objekt zabíhá do J profilu mimo zkoumanou plochu a byl zkoumán pouze z části. Jeho orientace je V – Z, rozměry zkoumané části 3 m x 1 m. Zahloubení činilo 0,6 m. Výplň objektu tvořila písčité hlína, šedohnědé barvy č. 2290 s příměsí kamene a mazanice.

Č. sáčku 695, inv. č. A 318905-318908

- 1) A 318905 – zl. zataženého okraje hrnce, leštěno, M hrubý. (nekresleno).

Objekt č. 5780/ plocha Q: Sídlištní jáma č. 5780 v sondě č. 4 byla kruhového půdorysu o průměru 0,8 m a hloubky 0,4 m. Jámu vyplňovala hnědá, písčité hlína č. 2154 s příměsí kamene do 20% o velikosti do 0,1 m. Dno objektu bylo nepravidelné. A 318737-8 – zl. stěn nádob (nekresleno).

Objekt č. 5620/ plocha M: Do sond č. 17, 18, 19 zasahuje objekt nepravidelného půdorysu č. 5620. Objekt zabíhá do S a J profilu sond, zkoumaná část činila 5,5 m x 2 m. Výplň tvořila šedohnědá plastická hlína č. 1942. Vzhledem k rozsahu a nepravidelnosti objektu se snad jednalo o hliník z doby římské.

Č. sáčku 2285, 2275, 2285, inv. č. A 410318, A 410324-410345

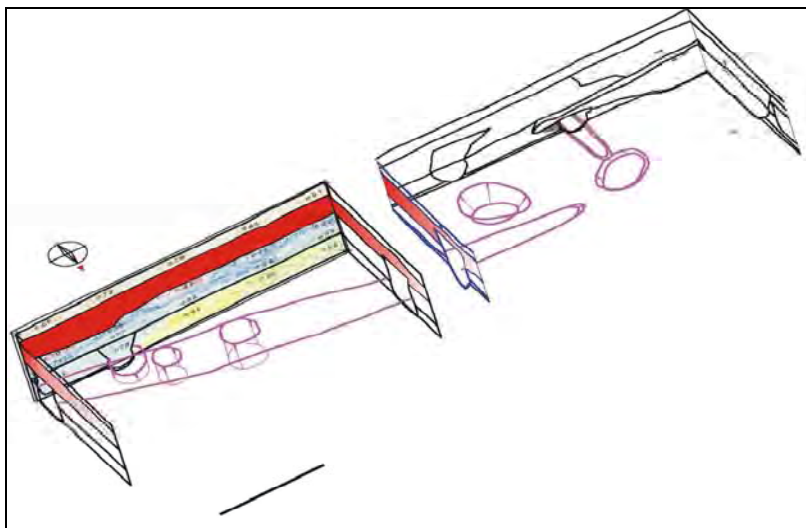
- 1) A410344 – 2 fragmenty mísy s kónickou profilací, povrch leštěný, šedý. (nekresleno).
- 2) A 410318 – zl. zataženého okraje hrubého hrnce, hnědošedý. (nekresleno).

- 3) A 410341 – zl. stěny cedníku, M hrubý. (nekresleno).
- 4) A 410326 – zl. okraje a těla mísy s oblou profilací, M hrubý, povrch hlazen, vně výzdoba v podobě rytých svislých linií. (nekresleno).
- 5) A 410324 – zl. okraje a těla jemné misky zdobené rytým motivem šikmých linek umístěných mezi horizontálními linkami. (nekresleno).

Objekt č. 5611/ plocha M: V sondě č. 6 a 7 se podařilo na úrovni vrstvy 1877 rozpoznat žlab č. 5611 o zachycené délce 4,5 m, šířce 0,2 m ve směru V – Z, která se kolmo láme v sondě č. 7 směrem k jihu. Žlab byl vyplněn okrovým, hlinitým pískem č. 1929 s příměsí kamene. V obvodu žlabu byly zachyceny i kulové či sloupové jámy č. 5657, 5659, 5649, 5652. V jižním profilu provedl A. Majer chemické měření půd, které prokázalo vysokou koncentraci organické složky (obr. 5) (Majer 1984, 2004, 2007a). Na základě těchto poznatků je možno interpretovat žlab č. 5611 jako ohrazení (pro dobytek ?). Žlab byl datován na základě keramických zlomků do doby římské.

Č. sáčku 2065, inv. č. A 389713

- 1) A 389713 – 3 zl. hrubých stěn. (nekresleno).

Obr. 5: Zasazení fyzikálně vyhodnoceného řezu č. 644 do širšího archeologického kontextu – objektu č. 5611. Znárodněný žlab je zahlouben pod úrovní vrstvy s nevyšším obsahem humusu (vrstva zvýrazněna). Autoři: P. Hušták, D. Mareček, A. Majer.

Objekt č. 5600/ plocha M: Druhý zjištěný objekt č. 5600 datovaný do doby římské byl zjištěn v sondě č. 5. Objekt je nepravidelného půdorysu, rozměry zkoumané části jsou 1,5 m x 1 m x 0,4 m, v J a Z straně sondy zabíhá do profilu. Nepravidelný objekt vyplňuje hnědočerná, plastická hlína č. 1873 s příměsí mazanice. Dno objektu je ploché, stěny téměř kolmé. Při obvodu objektu se nacházely kulové jámy č. 5601, 5602, které mohly být součástí konstrukce.

Č. sáčku 2039, inv. č. A 389648-389649

1) A 389648 – torzo hrubého hrnce se zataženým okrajem, povrch uvnitř a vně při okraji leštěn, dále vně zdoben neuspořádanými svazky svislých rýh. (nekresleno).

2) A 389649 – torzo hrnku s uchem a zataženým okrajem. (nekresleno).

Kúlové jámy, drobné sídlištní objekty z mladší doby římské/

Plocha B: Objekty č. 517, 545, 535, 640, 717, 647, 750 a 740.

Plocha B1: Objekty č. 620, 574 a 706.

Plocha C1: Objekty č. 784 a 785.

Plocha D: Objekty č. 5055, 5064 a 5002.

Plocha F: Objekty č. 5345 a 5344, 5439 a 5430.

Objekt č. 5430

Č. sáčku 1860, inv. č. A 387650-387652

1) A 387650 zlomek stěny nádoby na kruhu zdobený rytou linií, barva šedá, keramická produkce řazená k moravsko-západoslovenské provenienci. *Tab. 3:3.*

2) A 387651 – zl. hrubé stěny s výzdobou svislého hřebenování. *Tab. 3:2.*

Objekt č. 5439, vr. 1709

Č. sáčku 1871, 1872, inv. č. A 387657-387661

1) A 387661 – miniatura mísy, povrch šedý. *Tab. 3:3.*

Plocha V: Objekty č. 5550, 5544, 5490

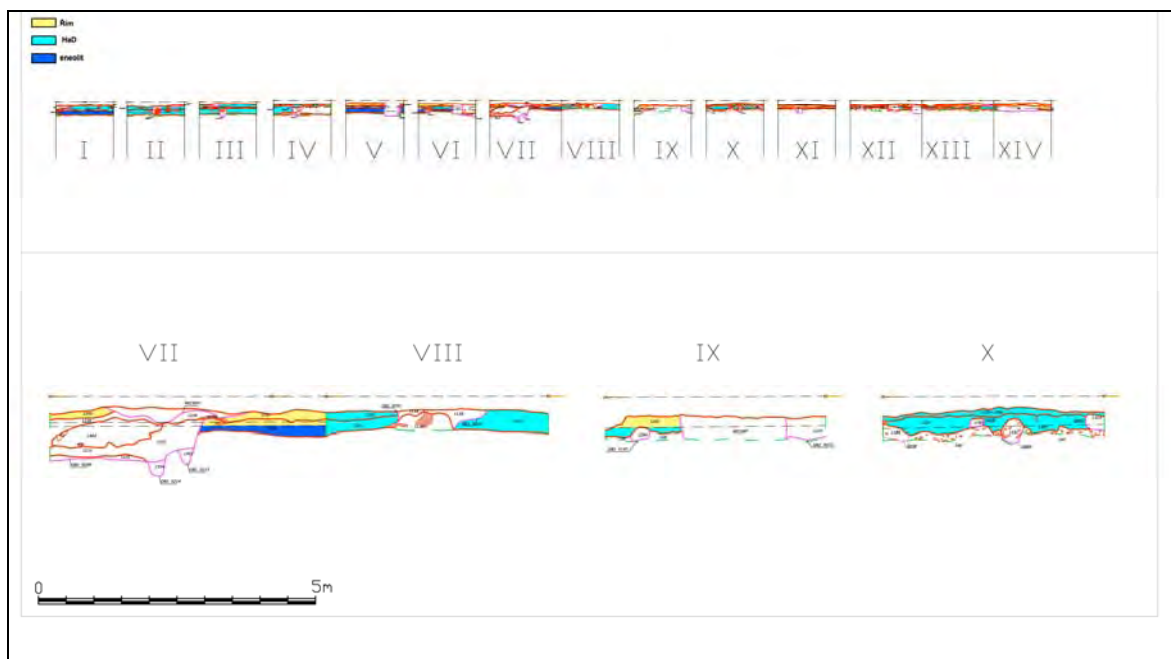
Plocha Q: Objekty č. 5975, 5958, 5807, 5819, 5828, 5829, 5814, 5732, 5787, 5789, 5735, 5837, 5713, 5714, 5715, 5726, 5727, 5728, 5838.

Plocha M: Objekty č. 5567, 5573, 5571, 5572, 5593, 5608.

Nálezy z kulturního souvrství/Plocha D: Svrchní partie kulturního souvrství bylo zřejmě narušeno intenzivní zemědělskou činností a je dokumentována na řezech sond. První mechanickou úroveň tvořila v sondách 1 – 3 vrstva č. 1250, od sondy č. 4 - 9 tvořila 1. mech. úroveň vrstva 1266 a vr.č. 1250, od sondy č. 9 tvořila 1. mech. úroveň vrstva 1266 a svrchní úroveň vrstvy 1101. V sondách č. 2, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13 převažovala keramika doby římské (*obr. 6*).

1) V sondě č. 2 a 9 byla nalezena šedá, na kruhu točená, římská provinciální keramika (inv. č. A 383744, A 384313). *Tab. 5:1.*

2) V sondě č. 9 byla nalezena stříbrná spona typu Almgren VI.2 (inv. č. A 386899). *Tab. 14:1.*

Obr. 6: Severní profil plochy D. Datace kulturního souvrství podle nálezů. Zaměření P. Hušták, D. Mareček.

Sídlíšní objekty z pozdní doby římské

Objekt 817 – náležející ranému středověku

Č. sáčku 233, inv. č. A 316386

1) A 316386 – 2 zl. jedné nádoby, M hrubý, Pv černý leštěný, Pu bez úpravy šedočerný, na Pv plastický pupík lemovaný podkovovitými žlábkami. Tab. 11:3.

1 zl. nádoby s plastickou lištou, M černý leštěný. (nekresleno).

Objekt č. 573/ plocha B1: Nálezy keramiky přiřazené pozdní doby římské obsahoval objekt oválného půdorysu, orientace V - Z, který zabíhal z podélné, severní strany pod profil okraje plochy B1. Rozměry objektu jsou 3,5 m x 1,8 m. Stěny objektu jsou téměř kolmé, dno ploché. Podél obvodové stěny objektu se nacházely čtyři sloupové jámy č. 891, 880, 877, 876. Výplň tvořila šedohnědá hlinitá vrstva č. 406. Objekt č. 573 porušoval starší objekt č. 890 z halštatského období o průměru 1,4 m s hrotitým dnem, zahloubený téměř 1,5 m.

Č. sáčku 1035, 1039, 1041, inv. č. A 373946-A 373981

1) A 373945 – zl. okraje hrnce esovité profilace, M hrubý, barva červená, místy černá. Tab. 7:1.

2) A 373946 – torzo nádoby s plastickým pupkem, průměr okraje 111 mm, v. 125 mm. Tab. 7:4.

3) A 373947 – miska na nožce, Pu i Pv leštěn, průměr okraje 160 mm, v. 125 mm. Tab. 7:5.

4) A 373946 – 2 zl. těla nádoby s plastickým pupkem. Tab. 7:2-3.

- 5) A 373961 – 2 zl. podstavy nádoby na prstencovité nožce, průměr 90 mm. *Tab. 10:1.*
- 6) A 373966 – zl. okraje a těla nádoby zdobený rytými liniemi. *Tab. 10:5.*
- 7) A 373967 – zl. zataženého okraje a těla hrnce. *Tab. 10:6.*
- 8) A 373954 – zl. stěny nádoby s výzdobou v podobě ryté linie – paraboly. *Tab. 9:1.*
- 9) A 373955 – zl. jemné stěny s šikmou kanelurou. *Tab. 9:2.*
- 10) A 373956 zl. stěny zdobené svislým hřebenováním. *Tab. 9:3.*
- 11) A 373960 – zl. hrubé stěny s širokými rytými liniemi. *Tab. 9:7.*
- 12) A 373957 – zl. hrubé stěny s vrypy. *Tab. 9:4.*
- 13) A 373958 – zl. hrubé stěny s nehtovými vrypy ve svislých liniích. *Tab. 9:5.*
- 14) A 373960 – zl. hrubé stěny s prstováním. *Tab. 9:8.*
- 15) A 373959 – zl. hrubé stěny s výzdobou rytých linií. *Tab. 9:6.*
- 16) A 373956 – zl. zataženého okraje hrnce. (nekresleno).
- 17) A 373949 – torzo mělké misky, M hrubý. *Tab. 8:2.*
- 18) A 373950 – zl. okraje hrnce či hluboké mísy esovité profilace. *Tab. 8:3.*
- 19) A 373951 – zl. zataženého okraje hrnce či mísy. *Tab. 8:4.*
- 20) A 373952 – zl. zataženého okraje a těla misky či hrnce. *Tab. 8:5.*
- 21) A 373948 – zl. zl. okraje a těla zataženého hrnce. *Tab. 8:1.*
- 22) A 373953 – zl. okraje a těla teriny. *Tab. 8:6.*
- 23) A 373962 – zl. podstavy a těla teriny. *Tab. 10:2.*
- 24) A 373963 – zl. podstavy na prstencovité nožce. *Tab. 10:3.*
- 25) A 373962 – zl. podstavy a těla nádoby. *Tab. 10:4.*

Plocha B1, s. 1155, vr. začistiřování plochy

Č. sáčku 1155, inv. č. A 374568, A 374571

- 1) A 374568 – zl. okraje a těla jemné nádobky zdobený horizontální pětinasobnou lištou, spodní lišta kombinovaná s důlky, černá leštěná engoba. *Tab. 20:2.*
- 2) A 374571 – zl. okraje a části těla misky s kónickou profilací. *Tab. 20:3.*

Objekt č. 5444/ plocha F: V SZ části plochy byla objevena část objektu č. 5444 kruhového půdorysu. Podle nálezů keramiky objekt datujeme do období pozdní doby římské (inv. č. A 387667-A 387670). Zkoumaná část objektu měla rozměry 1,2 m x 1,7 m. Do podloží se objekt zahluboval 0,2 m. Výplň tvořila hlinitopísčitá hnědobéžová výplň č. 1702 s čočkami jílu.

Kůlové jámy, drobné sídlištní objekty z pozdní doby římské/

Plocha B: Objekty č. 526 a 746.

Objekt č. 5716, vr. 2099, plocha Q, s. I. soujámí doby římské a raného středověku:

- 1) A 318034 – zl. okraje nádoby, okraj mírně zesílen. *Tab. 16:3.*
- 3) A 318036 – zl. okraje nádoby. *Tab. 16:4.*
- 4) A 318037 – zl. okraje nádoby. *Tab. 16:5.*
- 5) A 318032 – zl. zl. hrubé stěny zdobené rytou linií. *Tab. 16:2.*
- 6) A 318030 – dvojkónický přeslen. *Tab. 16:6.*

Plocha Q, s. 700, sonda XV, vr. 1. mechanická – odebrání

- 1) A 370886 – bronzová litá spona typu A VI, 2 175. *Tab. 19:7.*

Objekt č. 5719, plocha Q, sonda I, II, vr. 2106, soujámí ml. La – d. římská

Č. sáčku 430, 445, 462, inv. č. A 318043-318295

- 1) A 318269 – zl. zataženého okraje a těla hrubého hrnce s výzdobou tří prstových důlků. *Tab. 16:8.*
- 2) A 318306 – zl. vně zesíleného okraje a těla hrubého hrnce, v podhrdlí vedena plastická páska. *Tab. 17:4.*
- 3) A 318316 – torzo nádoby se zataženým okrajem, M hrubý, *Tab. 17:5.*
- 4) A 318255 – zl. stěny nádoby na kruhu, M jemný plavený, stopy obtáčený. *Tab. 4:5.*
- 5) A 318254 – zl. zataženého okraje hrubé nádoby. *Tab. 4:4.*
- 6) A 318253 – zl. vytaženého okraje hrubé nádoby. *Tab. 4:3.*
- 7) A 318252 – okraje teriny. *Tab. 4:2.*
- 8) A 318251 – zl. odsazeného okraje těla a misky s oblou profilací. *Tab. 4:1.*
- 9) A 318271 – zl. okraje a těla zataženého hrnce. *Tab. 4:6.*

Objekt č. 5719, plocha Q, sonda I, sektor 4, vr. 2120

- 1) A 318271 – zl. zataženého okraje hrnce, *Tab. 16:9.*
- 2) A 318272 – zl. zataženého okraje hrnce. *Tab. 17:1.*
- 3) A 318273 – zl. zataženého okraje hrnce. *Tab. 17:2.*

Objekt 5719, plocha Q, sonda II, vrstva začišťování povrchu 2072

- 1) A 318341 – zl. zataženého okraje hrubého hrnce, *Tab. 18:4.*
- 2) A 318342 – zl. zataženého okraje hrubého hrnce, *Tab. 18:6.*
- 3) A 318344 – zl. okraje hrubé nádoby. *Tab. 18:5.*

Obj. 5719, plocha Q, sonda 2, sektor 2, vr. 2120

Č. sáčku 2507, 2508, 2511, 2513, inv. č. A 413806-A 413808

- 1) A 318375 – zl. stěny zdobený nehtovými vrypy. *Tab. 19:2.*
- 2) A 318346 – zl. stěny zdobený dvěma vrypy. *Tab. 19:1.*

Plocha Q, sonda I/II vr. 1. mech.

Č. sáčku 460, inv. č. A 318321-318328

- 1) A 318321 – zl. zataženého okraje a těla hrubého hrnce s výzdobou prstování ve třech svislých liniích. *Tab. 18:1.*
- 2) A 318322 – zl. okraje a těla misky v ruce, misky se zaobleným tělem. *Tab. 18:2.*
- 3) A 318323 – zl. zataženého okraje a těla hrubého hrnce. *Tab. 18:3.*

Plocha Q, sonda II, vr. 1. mech.

Č. sáčku 492, inv. č. A 318441-318444

- 1) A 318441 – zl. okraje hrnce esovité profilace. *Tab. 19:5.*
- 2) A 318443 – zl. hrubé stěny zdobený nehtovými vrypy. *Tab. 19:6.*
- 3) A 318444 – zl. stěny zdobený nehtovými vrypy a rytou linií. *Tab. 19:7.*

Plocha Q, sonda II, vr. 1. mechanická

Č. sáčku 491, inv. č. A 318414-318428

- 1) A 318422 – zl. podstavy a části těla hrubé nádoby zdobené nehtovými vrypy ve svislých liniích. *Tab. 19:4.*

Plocha Q, sonda II, obj. 5723, vr. 2088

Č. sáčku 479, inv. č. A 318380-318383

- 1) A 318381 – zl. hrubé stěny s výzdobou prstování ve svislých liniích. *Tab. 19:3.*

Plocha Q, sonda IV, vr. 2. mech.

Č. sáčku 556, inv. č. A 318593

- 1) A 318593 – zl. podstavy a těla misky na nožce. *Tab. 20:1.*

Plocha D, sonda VII, 1. mech., vr. 1250, 1304

Č. sáčku 3186, 1387, inv. č. A 384089-384112

- 1) A 384097 – zl. okraje a mírně nálevkovitě se rozevírajícího se hrdla, podhrdlí s horizontální plastickou lištou. Povrch šedohnědý leštěný. *Tab. 5:5.*
- 2) A 384090 – zl. vně zesíleného okraje nádoby. *Tab. 5:4.*
- 3) A 383059 – zl. okraje a těla jemné nádoby, výduť zdobena horizontální lištou s radélkem, povrch černý, leštěný. *Tab. 5:2.*
- 4) A 383061 – zl. výduť jemné nádobky zdobené radélkem, povrch černý leštěný. *Tab. 5:3.*

Plocha F, sonda XX, 1. mech.

Č. sáčku 1839, inv. č. A 387550-387574

- 1) A 387573 – torzo hluboké teriny s výzdobou mělce rytých linií. (nekresleno).

Plocha F, sonda XVI, 1. mechanická vrstva

Č. sáčku 1700, inv. č. A 386924-386934

- 1) A 386930 – zl. těla nádoby, zdobený horizontálními lištami, povrch černý leštěný. *Tab. 6:1.*
- 2) A 386927 – zl. těla hrubé nádoby s výzdobou vrypů. (nekresleno).
- 3) 3) A 386924 – miniatura nádobky hrubého materiálu, povrch šedohnědý. *Tab. 6:1.*

Objekt č. 5439, plocha F, prodloužení, vr. 1709.

Č. sáčku 1885, inv. č. A 387665-387673

- 1) A 387666 – zl. vytaženého okraje jemné nádobky. *Tab. 3:4.*
- 2) A 387667 – zl. stěny jemné nádoby s výzdobou horizontálních žlábků, povrch leštěn, šedohnědý. *Tab. 3:5.*
- 3) A 387669 – zl. těla nádoby s výzdobou svislého hřebenování. *Tab. 3:6.*
- 4) A 387670 – zl. stěny jemné nádoby s výzdobou horizontálních žlábků v kombinaci s šikmou kanelurou, šedohnědá leštěná engoba. *Tab. 3:7.*

Rozbor nálezů

Starší doba římská

Do úvodní fáze starší doby římské náleží keramické nálezy z objektu 5090. Z nich si pozornost zasluhuje především torzo nezdobeného plaňanského poháru (*tab. 13:4*), který nalézá období rovněž v nezdobeném tvaru z Prahy-Křeslic (*Polišenský 2006*, obr. 7:2). Z ostatní keramiky má mimořádnou hodnotu zlomek keramiky robené na kruhu v duchu laténské tradice (*tab. 12:5*). Tento zlomek náleží do kategorie jemné vytáčené keramiky a nepředstavuje tak přímý doklad jakékoliv kontinuity laténského osídlení, jak je o tom možné uvažovat například v případě hrubotvaré grafitové a malované keramiky. Jemná točená keramika je z české kotliny uváděna v kontextu plaňanské skupiny grossromstedské kultury například z Třebusic, Přítkova, Prahy-Běchovic či Dobřichova-Pičhory. Lze se přiklonit k opatrnému názoru Eduarda Droberjara, který naznačuje možnost přejímání určitých výrobních tradic již samotným svěbským obyvatelstvem (*Droberjar 2006a*, 42-44, obr. 16).

Do stupně B1 lze zařadit nálezy z mechanické vrstvy 1101, 1325 (=1266) (*tab. 5:2-5*). Významným nálezem je zlomek okraje a hrdla vázovité teriny s vysokým hrdlem (*tab. 5:5*) nalézající blízké protiklady v labsko-germánském materiálu tohoto období (*Droberjar 2006b*, obr. 8). Mezi klasické teriny stupně B1 patří na základě profilace i charakteristické radélkové výzdoby torzo nádoby z téhož nálezového kontextu (*tab. 5:2*) (*Droberjar 2006b*, obr. 10), kam lze zařadit patrně i další fragment zdobený radélkem (*tab. 5:3*). Vícenásobně fasetované okraje (*tab. 5:4, 12:3*) jsou v průběžným tvarem stupňů LaD2b-B1.

Z keramické produkce z mladší doby římské zasluží pozornost zlomek okraje a těla nádoby s dvěma plastickými lištami vedenými v podhrdlí z objektu 5037 (*tab. 12:1*). Zlomek lze opět zařadit do okruhu keramiky stupně D1, konkrétně k vázovitým terinám (*Droberjar 2006b*, obr. 4-5). Naprosto totožnou profilaci mají též fragmenty nádob získané z tzv. muldy na pohřebišti v Opočně, ovšem datované do období mladořímského (*Pleinerová 1995*, Taf. 64:3, 65:5).

Obtížně časově zařaditelným je torzo hrnce s plastickou páskou a okrajem zdobeným hřebenovým vpichem a tělem svislým hřebenováním a vlnicemi z nálezu z mechanické vrstvy (*tab. 6:3*). Ačkoliv má tento tvar díky své profilaci nejlepší protiklady v období sklonku halštatu – počátku laténu (srovnej např. *Drda – Rybová 2008*, obr. 48:9), užitý materiál a zejména výzdoba ukazují na možnost datace do průběhu starší doby římské.

Méně zastoupenou výzdobnou technikou jsou do řad uspořádané vrypy a vpichy provedené nehtem nebo hrotitým předmětem z objektu 573 a vrstvě 2120 v sondě 2 (*tab. 9:4, 19:1-27*). Tato výzdoba se výrazněji projevuje v materiálu od stupně B2 a uplatňuje se především v přechodném stupni B2/C1 (*Břicháček – Košnar 1998*, 68). U této techniky lze ovšem předpokládat kontinuitu i v mladší době římské (*Droberjar – Prostředník 2004*, 87).

Mladší a pozdní doba římská

Objekt nadzemní konstrukce prozkoumaný na ploše byl samostatnou konstrukcí tvořenou šesticí mohutných kůlových jam č. 5120, 5118, 5260, 5254, 5201 a 5211. Obdobné objekty, šesti až dvanácti - kůle nadzemní konstrukce známé z prostoru středoevropského barbarika byly interpretovány jako špýchary (*Gustavs 1998*, 62-63, Abb. 22; *Domański 198*, Abb. 6; *Zimmermann 1992*, 243-245). Z českého prostředí byl interpretován jako špýchar objekt šesti-kůle konstrukce o rozměrech 4 x 2,5

m ze sídliště z mladší doby římské v Turnově – Maškových zahrad (*Droberjar – Prostředník 2004, 38, obr. 4*). Na základě zmíněných analogií, lze tedy tento typ konstrukce interpretovat jako špýchar i v hloubětínském případě (*Hušták 2009*).

Detailní rozbor konstrukčních prvků mazanic provedený P. Vařekou (viz samostatná příloha 1) z objektu 791 prokazuje výskyt dalších nadzemních objektů se srubovou konstrukcí, jejichž stopou v prostoru zkoumaného areálu by mohly být nálezy datované do mladší a pozdní doby římské z kulturních vrstev.

Další kategorií jsou zahloubené objekty, jejichž funkce kolísá od zásobního po odpadní využití. Ostatní zahloubené objekty interpretovatelné jako polozemnice žel nelze jednoznačně na základě Leubeho a Droberjarovy klasifikace jednoznačně určit (č. objektu 5037, 5090, 5245/5242, 573, 5420).

Z hmotného inventáře lze nejednoznačněji určit spony. Jedná se o nález honosné stříbrné plechové spony zdobené perličkovým drátem typu A VI, 2. V rámci této série představuje poněkud hybridní typ, neboť na jedné straně upomíná jednoduchým utvářením korpu obdobné spony z Leuffenu, hrobu 2 typu A VI, 2 174-5 (*Bernhard 1985, Abb. 53:8*). Na druhé straně utvářením nožky, zachycovače, stylizovaného terče vprostřed lučíku a výzdoba perličkovým drátem, jakož i honosné provedení ze stříbra velmi upomíná na štítové labsko-germánské spony typu A VI, 2 179/Matthese A1-3 (*Voß 1998, Abb. 8:2*). Její datace tedy spadá do pozdně římského období stupně C3. Pro stanovení datování předmětu je rovněž důležitý exemplář příbuzné stříbrné spony s výzdobou perličkového drátu A VI, 2 175 z Dienstedtu a pak méně honosná spona z Körneru téže vývojové řady, která je navíc doprovázena sponou typu Wiesbaden z počátku 5. století (*Werner 1981, 226-227, 234, Abb. 2, Beilage 1:11*).

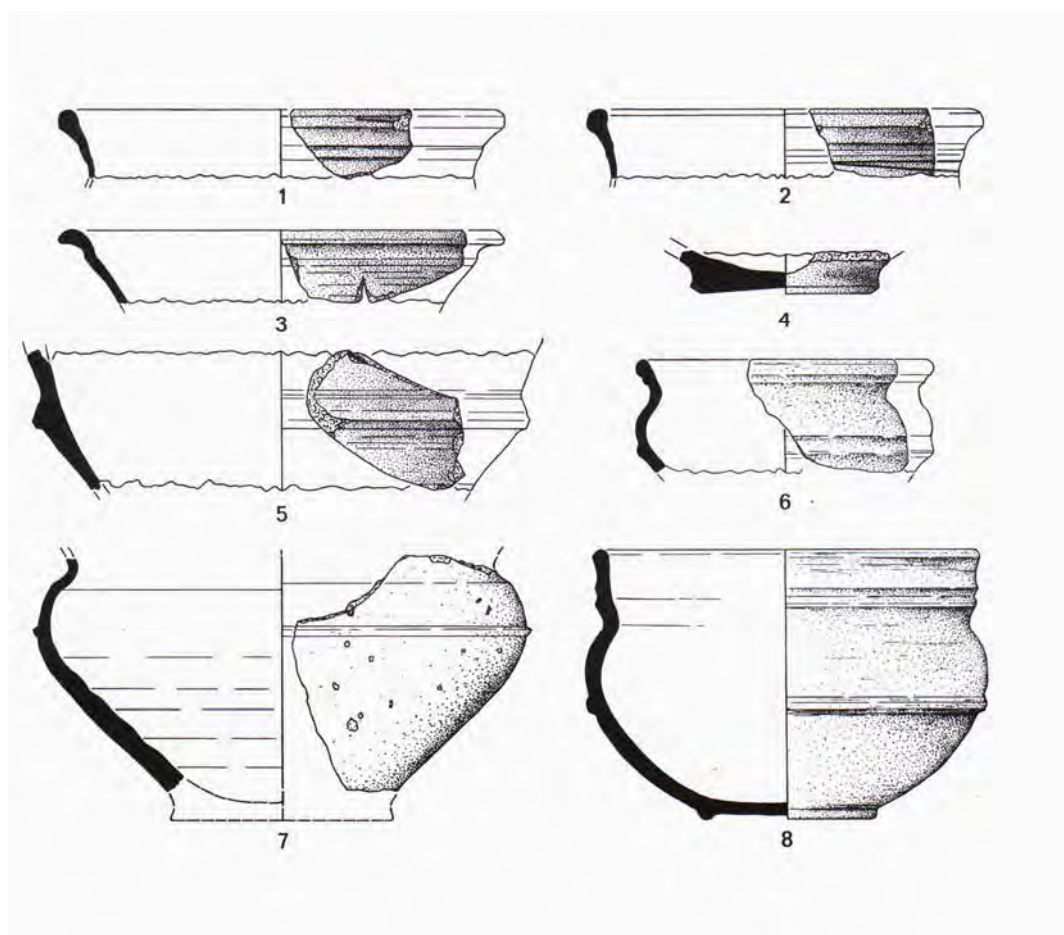
Stejnou dataci vykazuje i druhá bronzová litá spona typu A VI, 2 175, která opět jednoznačně náleží do kulturního okruhu labsko-germánského (*Voß 1998, 143, Abb. 10*). Tyto spony se svým charakteristickým výskytem v Polabí, Posálí, české kotlině a jihozápadním Německu jsou mimo jiné též svědectvím heterogenního původu v tomto období se nově formujícího alamanského obyvatelstva, k jehož etnogenezi přispěly rozličné labskogermánské skupiny (*Brather 2007, 12-13, Abb. 3*). Vztah mezi alamanským prostředím a českou kotlinou pozdní doby římské byl konstatován při klasifikaci materiálů z lokalit Liběšovice-Mengen, Besno u Loun-Großkuchen (*Jiřík 2007, 543; Schach-Dörger 1997, Abb. 65*).

Velmi významný je nález stříbrného sestercia Antonia Pia (138-161) raženého v Římě v objektu 520, vr. 1664 (*Militký 2008*). Výskyt mincí ze starší doby římské v objektech období mladořímského či dokonce doby stěhování národů není nikterak ojedinělým jevem, obdobné nálezy stříbrných denárových ražeb ze druhého století pochází například ze Závisti, kde patrně souvisí až s osídlením 5. století (*Motýková – Drda – Rybová 1978, 176, obr. 50:1*). Zajímavý je rovněž obraz sídlištních mincovních nálezů z oblasti Wetterau. Například v případě 73 mincí z pozdně římského sídliště v Echzellu „Heinrichsweise“ představuje plných 18 kusů antiquované ražby počínaje Nerem a konče Gordianem III. Mezi nimi je stříbrný denár Caracally dokonce dvojnásobně provrtán za účelem zavěšení. Podobně i na alamanském výšinném sídlišti Runden Berg u Urachu z časně fáze doby stěhování národů je poměr antiquovaných mincí ku pozdně antickým 12:36 a na sídlišti v Glaubergu 2:13 (*Steidl 2000, 24*). Ojediněle se s podobnou situací setkáváme i v hrobovém kontextu (*Rybová 1980, 158*). Keramický materiál z objektu, který doprovází nález mince, nepřestavuje zrovna reprezentativní kolekci. Její datování do mladší doby římské umožňuje zejména střep zdobený kolky (*tab. 10:7*). Příklady keramiky zdobené kolky lze nalézt například z alamanského sídliště Runde Berg u Urachu (*Spors-Gröger 1997, Taf. 2*).

Mezi keramickými nálezy tohoto období vynikají především doklady importů robených na kruhu. Z moravsko-západoslovenské produkce sem patří zlomek šedé keramiky z objektu 5430 zdobený rytou vlnicí (*tab. 3:1*) a exemplář z vrstvy 1101, 1325 (*tab. 5:1*). Jako formální analogie lze uvést nálezy z Velkých Hostěrádek, Branče či Olomouce-Slavonína (*Tejral 1985, Abb. 2:2; Kalábek 2004, obr. 1:6; Kolník – Varsík – Vladár 2007, tab. 109:2*)

Exemplář z objektu 5430 je doprovázen hrubým zlomkem zdobeným svislým hřebenováním (*tab. 3:2*). Keramika s touto výzdobou není neznámá ani v pozdní době římské (srovnej např. *Beneš 2007, 18:5-6*).

Mimořádným nálezem je zlomek keramiky, jenž lze přiřadit k produkci terra nigra pocházející z objektu 5719 (*tab. 4:5*), jejíž nejbližší paralely nacházíme na základě profilace a odstínu povrchu analogického materiálu v oblasti řeky Neckaru v jihozápadním Německu (*Koch 1981, 582, Abb. 2 (obr. 7)*).

Obr. 7: Terra nigra z oblasti Neckaru: 1-5: Dotternhausen, 6: Esslingen-Oberesslingen, 7: Brettach, 8: Heilbronn-Böcking (podle Koch 1981).

V české kotlině nejde o výskyt ojedinělý, je známo několik dokladů ze sídliště v Nesuchyni, ojedinělém nálezu v Nečtinách a pohřebišti v Plotištích nad Labem, kde lze nejspíše sledovat prvky pomohanské produkce (*Rybová 1976, 88-93, obr. 2, 4*). Pozornost též zasluhuje miska robená zjevně na kruhu ze starého nálezu ze Stradonic, kde máme doloženy i další artefakty mladší až pozdní doby

římské (Píč 1902, tab. 12: 25, 28:6; Pochitonov 1955, 164). Další příklady z Liběšovic a žárového hrobu z Vrchnice (Jiřík 2007, 543, obr. 19:1) nachází obdobu v produkci v Posáli stupně C2 (Bernhard 1985, Abb. 75:F).

Nejběžnějším typem hrubotvaré keramiky mladší a pozdní doby římské jsou hrnce se zataženým okrajem, které se v torzech a zlomcích vyskytují v objektech 5269, 5719, 573, 5925, 5719, vrstva 2120 v sondě I/II (tab. 1:6, 2:1, 4:6, 8:1, 4, 10:5-6, 15:3, 16:8-9, 17:1-2, 5, 18: 1, 3-4, 6). Srovnatelné datování vykazují nálezy hrnců se zataženým okrajem v Regensburgu – Niedermünsteru (Schwarz 1972/73, Abb. 20). Pouze ve dvou případech – obj. 5719 a z vrstvy 2120 v sondě I/II se setkáváme se zdobenými exempláři. První z nich (tab. 16:8) nese výzdobu v podobě tří důlků. S tímto motivem se setkáváme např. u misky z Čermuce u Slaného (Svoboda 1965, tab. 34:4) nebo u teriny z Kostelce na Hané, hrobu 338 (Zeman 1961, obr. 66:Cb). E. Droberjar a J. Prostředník poukazují na výraznou oblibu motivu trojice důlků, výčnělků nebo krátkých žlábků v keramické produkci labsko-germánského okruhu mladší doby římské (Droberjar – Prostředník 2004, 86). Druhý exemplář (tab. 18:1) je zdoben prstováním ve svislých liniích vytvářejících tak jakýsi větévkový motiv. Výzdoba nádob za pomoci prstování je v období mladší a pozdní doby římské velice rozšířeným motivem (Jiřík – Kostka 2006, 737). Patrně přežívá až do 5. století, jak o tom mohou svědčit nálezy z Prahy-Ruzyně (Kuchařík – Bureš – Pleinerová – Jiřík 2008, obr. 15:4) či Nebovid (Jiřík – Kostka 2006, obr. 21:3). K důležitým dokladům náleží též výzdoba misek šikmou kanelurou (tab. 3:7, 9:2), která se objevuje v labsko-germánském materiálu od stupně C1b a vyskytuje se kontinuálně do přelomu 5.-6. století (Haberstroh 2000, 228).

Velmi charakteristickým nálezem mladší až pozdní doby římské jsou misky kónické nebo oblé profilace na prstencovité nožce (obj. 573 – tab. 7:5). Jejich datace spadá do stupně C1-C3/D1 a jejich výskyt je charakteristický pro labsko-germánský okruh (Droberjar – Prostředník 2004, 81-82, obr. 6-8).

Dalším zajímavým tvarem je zlomek okraje a těla zdobený horizontálními žlábkami (tab. 20:3). Analogický tvar je znám z pohřebiště v Plotištích nad Labem, hrobu 360, který náleží do IV. fáze pohřebiště, tj. ze závěru 4., průběhu 5. století (Rybová 1979, Abb. 77:12).

V mladší a pozdní době římské se uplatňuje celá řada výzdobných technik, které ovšem nemají příliš velký chronologický význam. Jedná se například o plastické aplikace v podobě výčnělků či pupků (tab. 7:2-4; 11:3), výzdobu v podobě prostých rytých linií (tab. 15:3, 10:5, 9:1).

Méně obvyklé jsou miniatury nádob, jak ukazují příklady z objektu 5439 (tab. 3:3) a 1. mechanické vrstvy (tab. 6:1) (Jiřík – Kostka 2006, 737, obr. 5:1).

Závěr

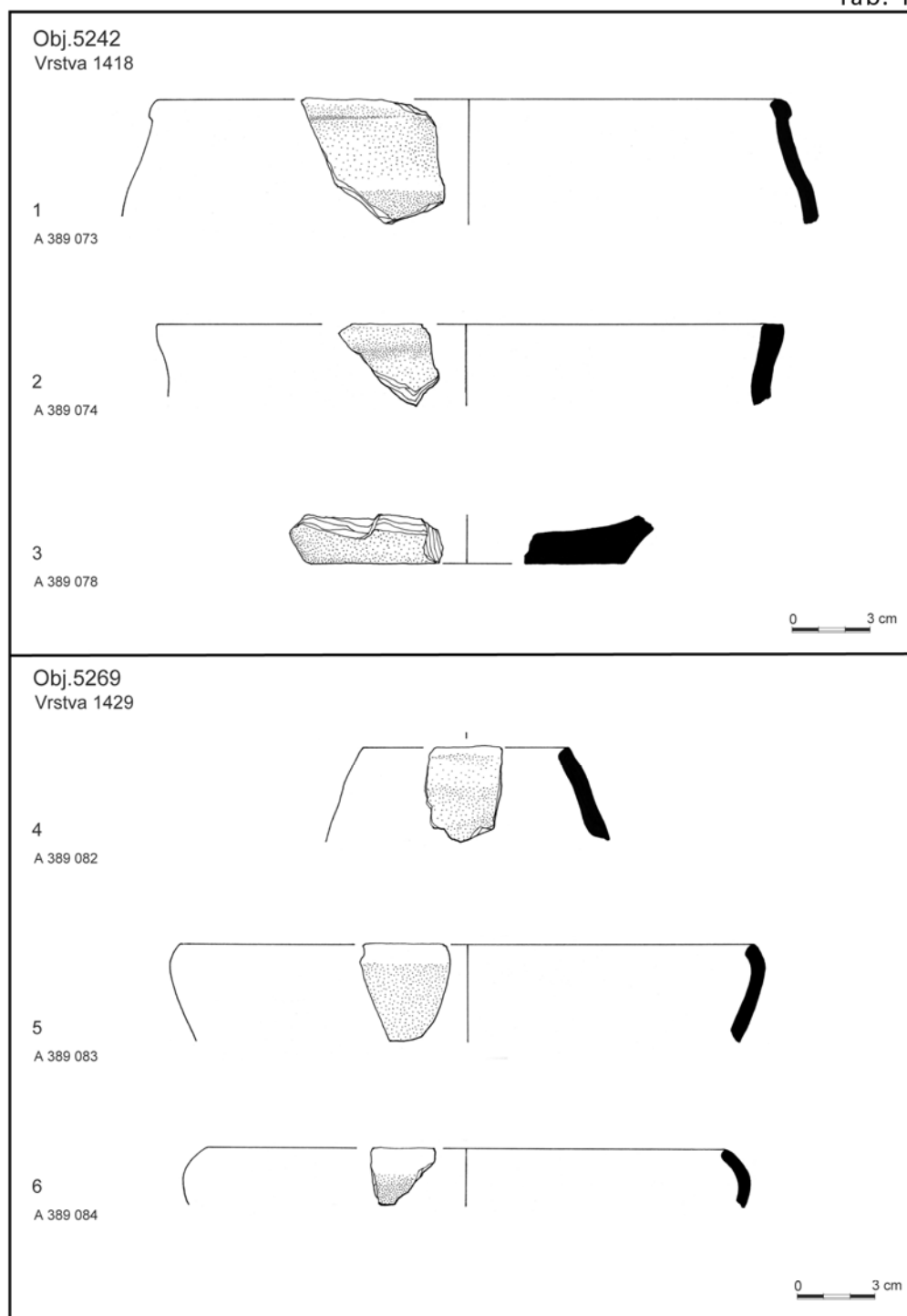
Počáteční fáze osídlení doby římské souvisí s objektem 5090, který je možno datovat do plaňanského horizontu grossromstedtské kultury. Kontinuita osídlení je zřejmá i pro stupeň B1. Zatímco osídlení stupňů B2, B2/C1 bylo zachyceno v podstatě sporadicky, je v tomto kontextu zřetelný nárůst koncentrace nálezů patrně od stupně C1-C2, až do pozdní doby římské C3. Některé ojedinělé nálezy z objektů a mechanických vrstev dovolují na základě svého tvarosloví dataci (*tab. 18:1, 20:3, 3:5, 7*) do přechodného stupně C3/D1.

Jednotlivé subareály doby římské je možno sledovat v závislosti na chronologii jednotlivých objektů. Objekty starší doby římské se koncentrují převážně v severovýchodní části zkoumané plochy. Objekty mlado římské jsou ostrůvkovitě roztroušené po celé ploše, což odráží větší koncentraci osídlení v daném období. Pozdně římské objekty se nacházely převážně v jižní a jihovýchodní části.

Zatímco např. v Praze-Křeslicích byla při rozboru sídlištního a hrobového materiálu vyslovena možnost o podílu zdejšího obyvatelstva na změnách osídlení ve stupni B1 (*Beneš – Jiřík – Kypka 2006, 304*), doklady získané v Praze-Hloubětíně patrně naznačují možnost kontinuity osídlení areálu v průběhu podstatné části doby římské s možným hiátem pro stupeň B2.

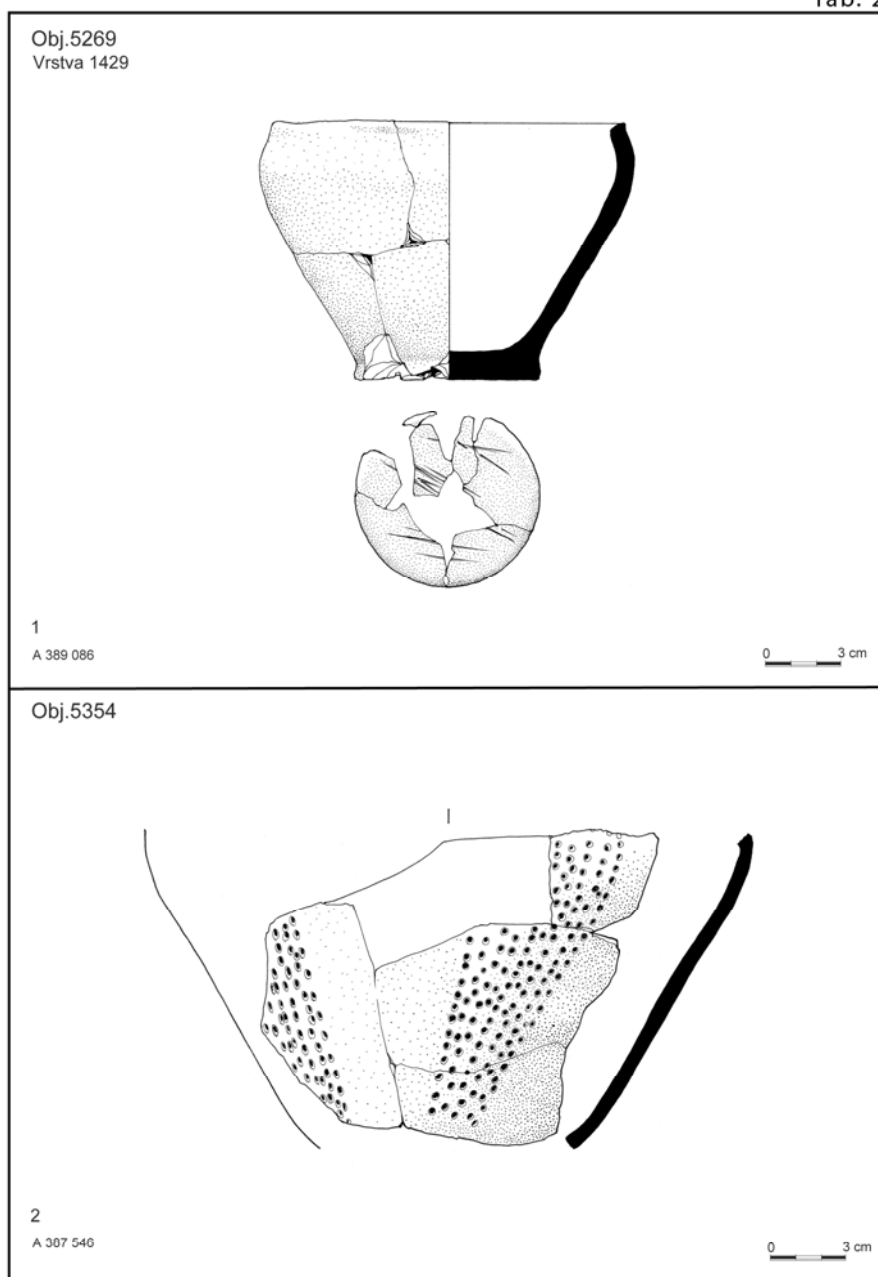
Výzkum v Praze-Hloubětíně je důležitý zejména po stránce dokumentace dosud málo registrovaných staveb jako je objekt s nadzemní konstrukcí, patrně špýcharu, a doklad stavby roubené konstrukce a tesaného trámu z nadzemního objektu, jehož destrukce byla odhalena v objektu 791. Zajímavou konstrukci vykazuje také nejstarší stavba z doby římské – polozemnice 5090, kde se předpokládá prkenná podlaha oddělující zahloubený prostor od nadzemní části.

Tab. 1

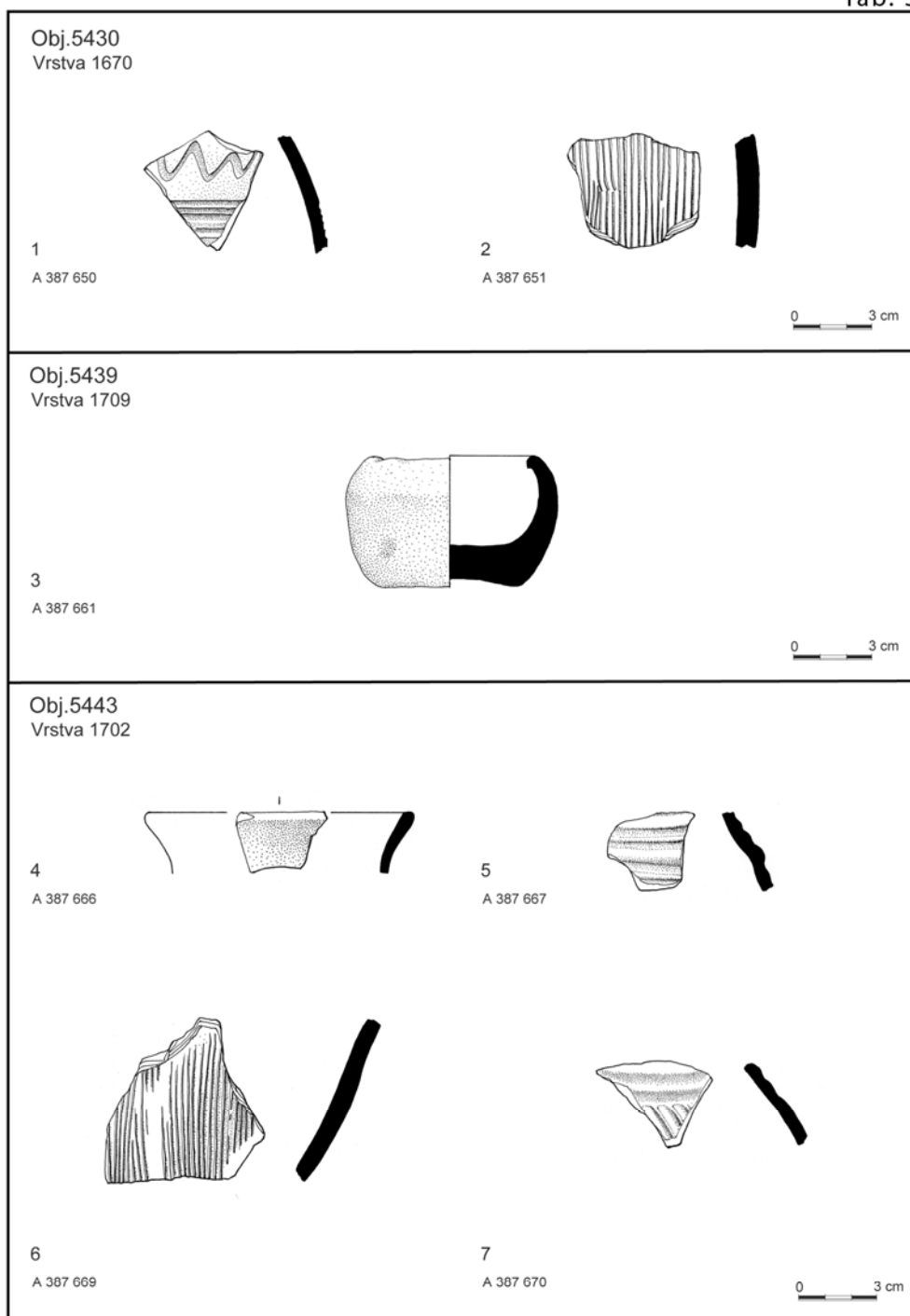
Tab. 1: 1-3: Výběr nálezů z objektu 5242, 4-6: výběr nálezů z objektu 5269. Kresba: M. Černý

Tab. 2

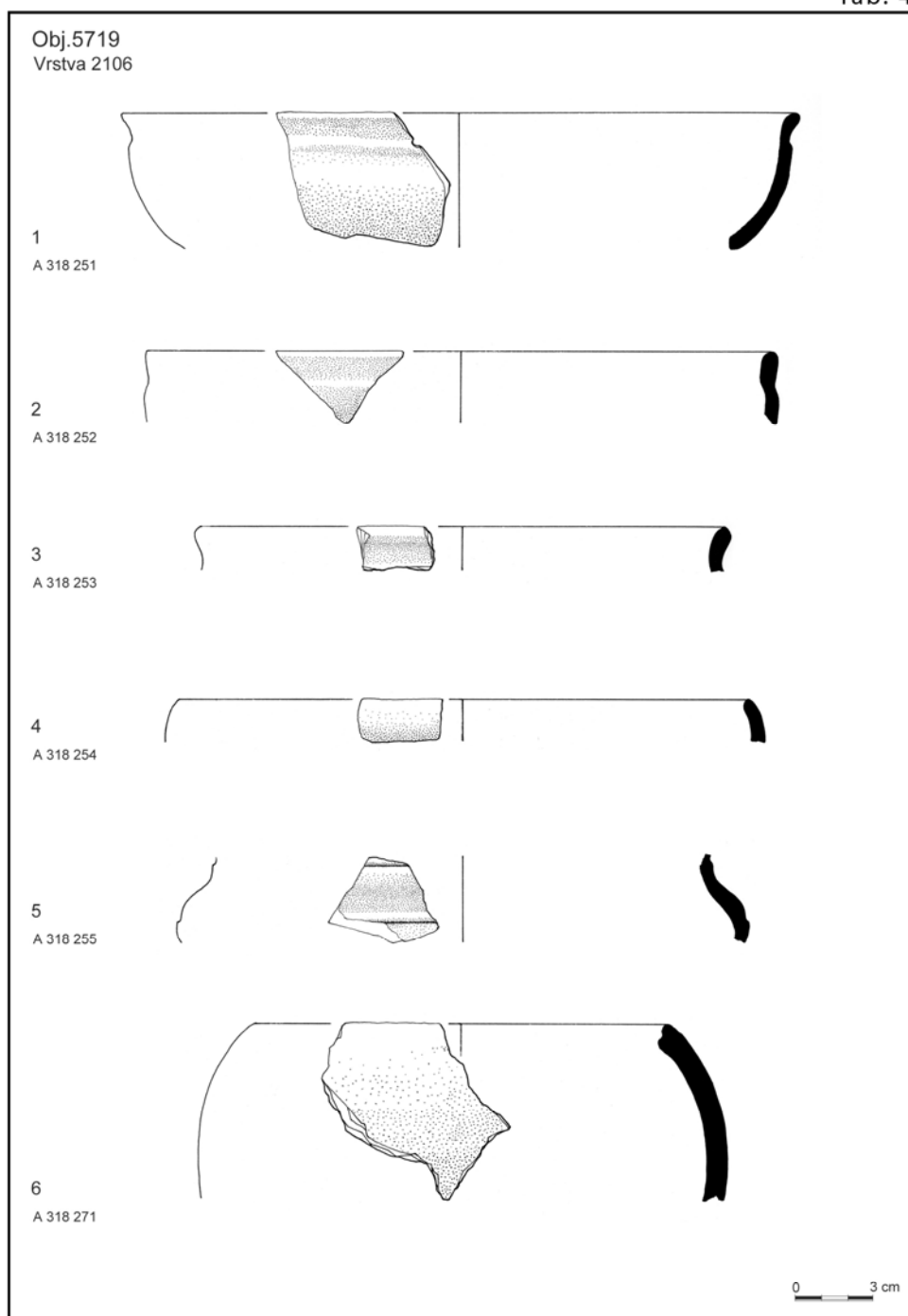

Tab. 2: 1: Výběr nálezů z objektu 5269, 3: výběr nálezů z objektu 5354. Kresba: M. Černý

Tab. 3

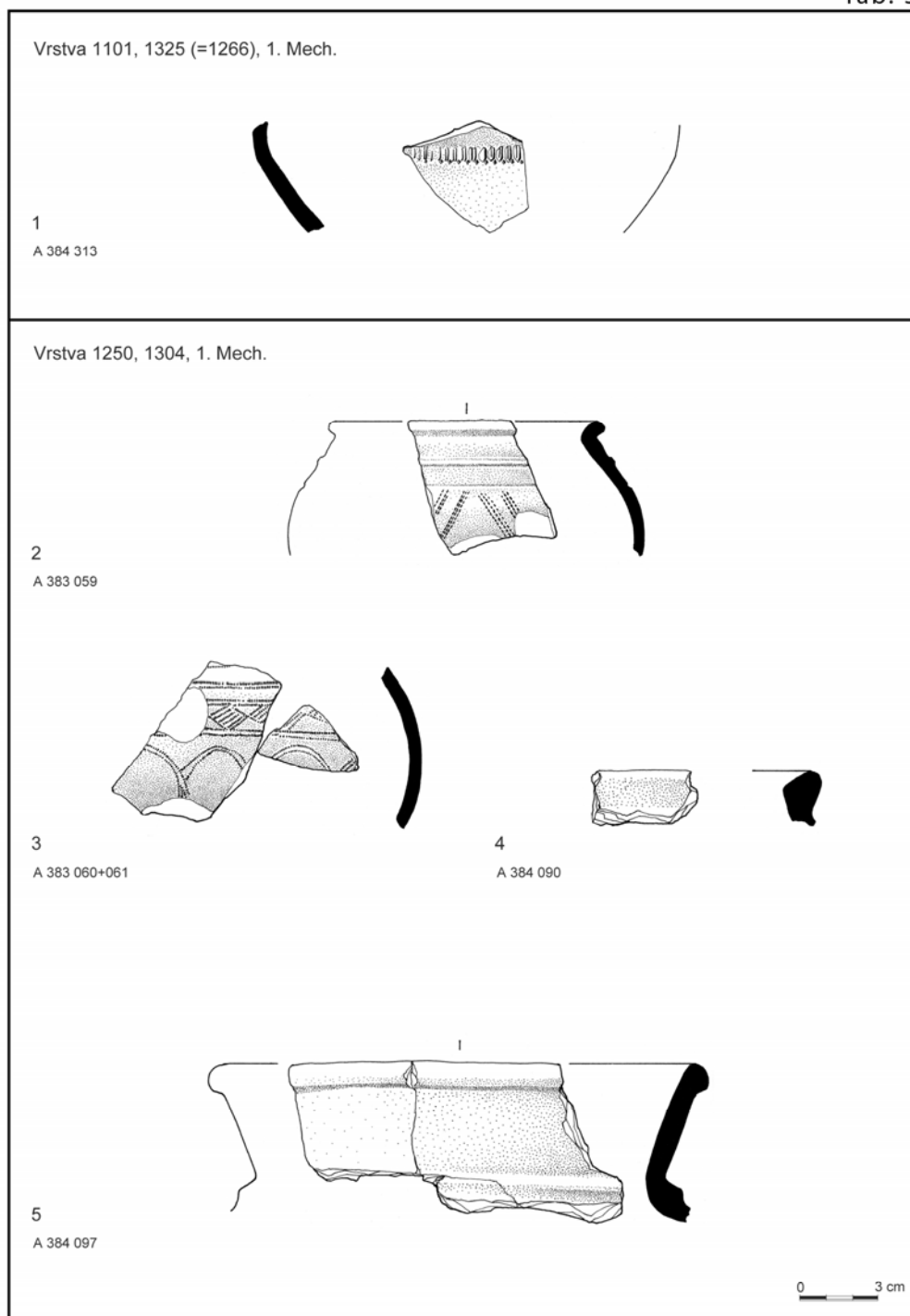

Tab. 3: 1-2: Výběr nálezů z objektu 5430, 3: výběr nálezů z objektu 5439, 4-7: výběr nálezů z objektu 5443. Kresba: M.Černý

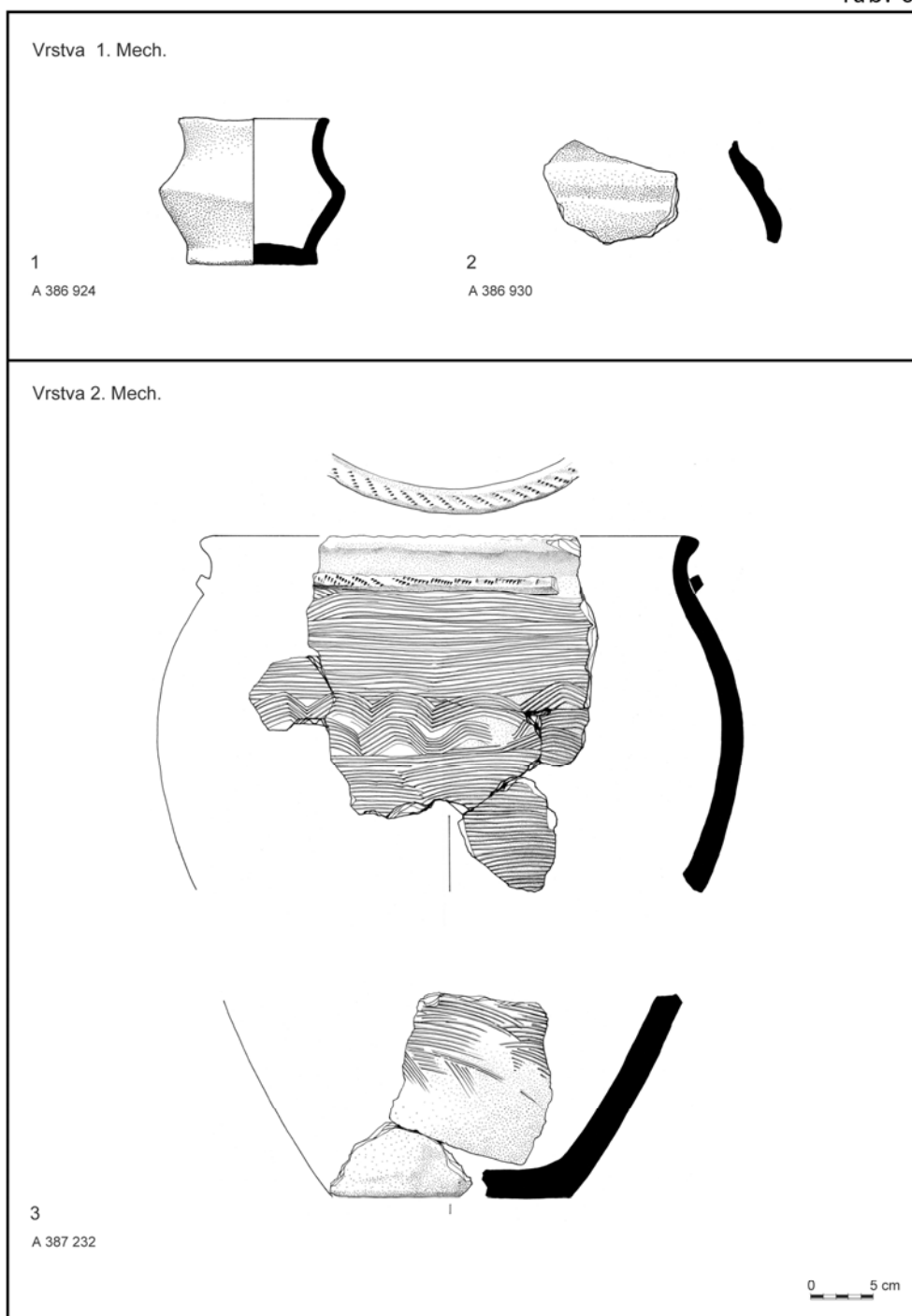
Tab. 4: 1-6: Výběr nálezů z objektu 5719. Kresba: M.Černý

Tab. 5

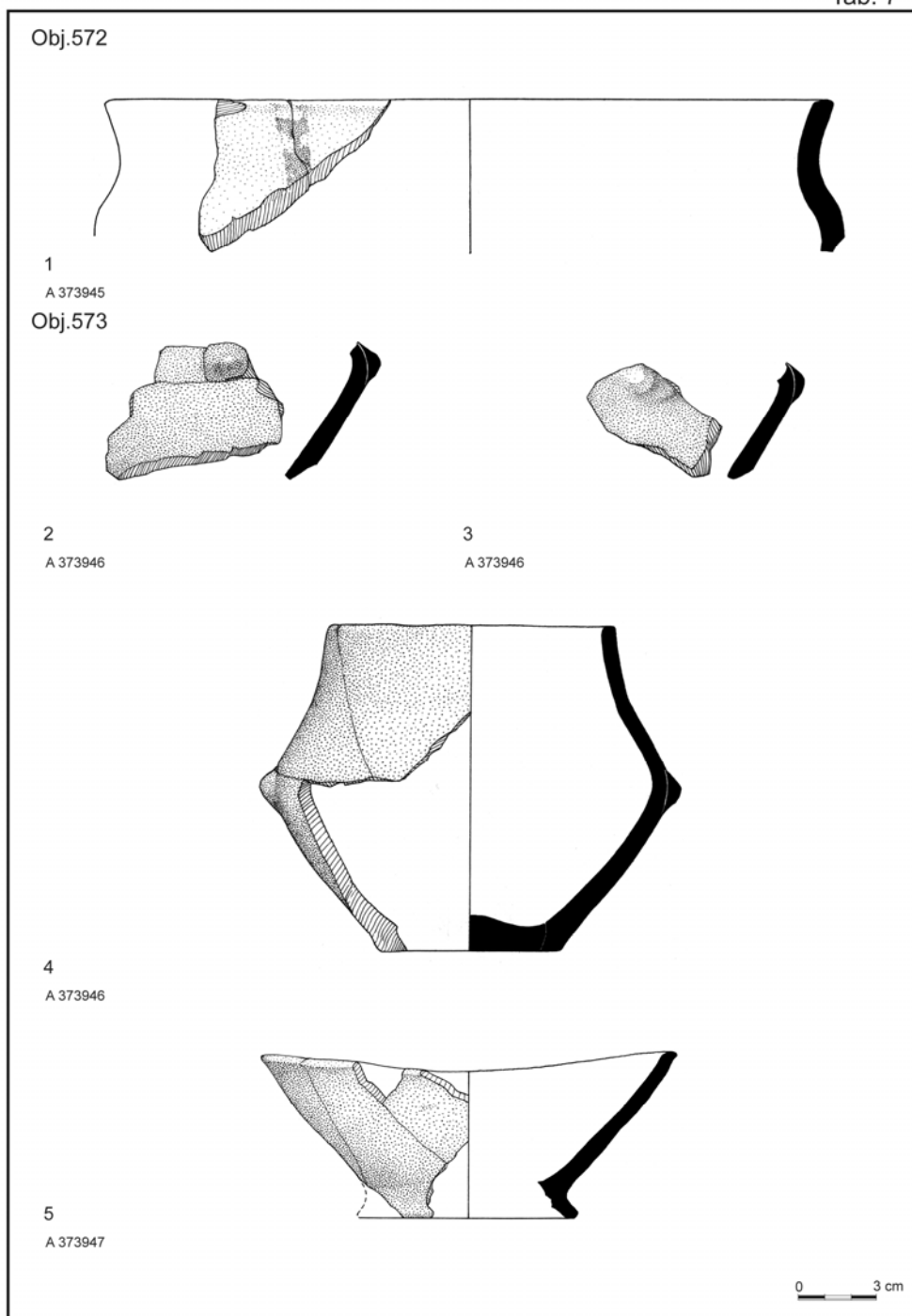

Tab. 5: 1: Výběr nálezů z vrstvy 1101, 1325, 2-5: výběr nálezů z vrstvy 1250, 1304. Kresba: M. Černý

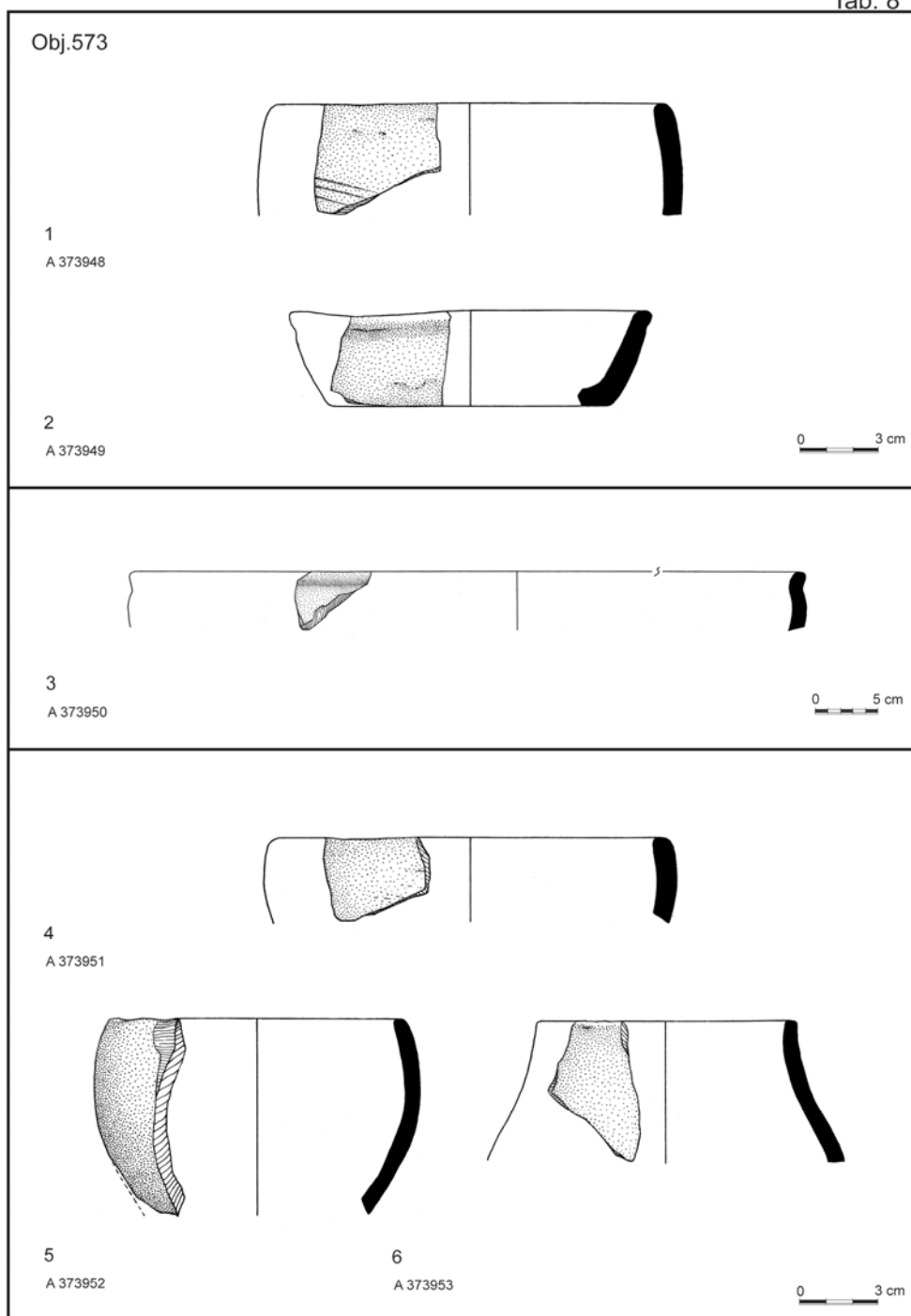
Tab. 6

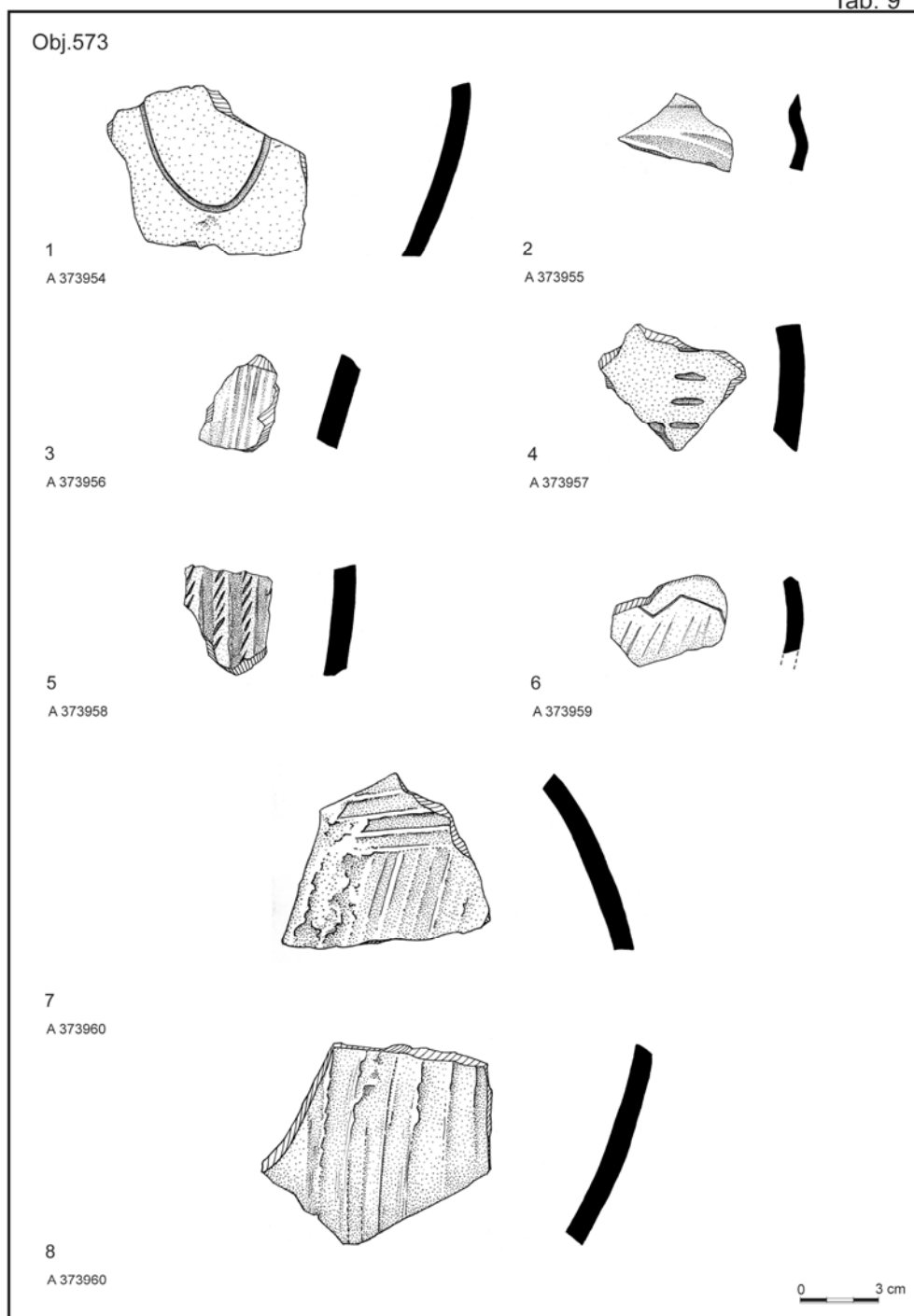
Tab. 6: 1-2: Výběr nálezů z objektu 1. mech. vrstvy, plocha F, sonda 16, 3: výběr nálezů z 2. mech. vrstvy, plocha F, sonda 16. Kresba: M. Černý

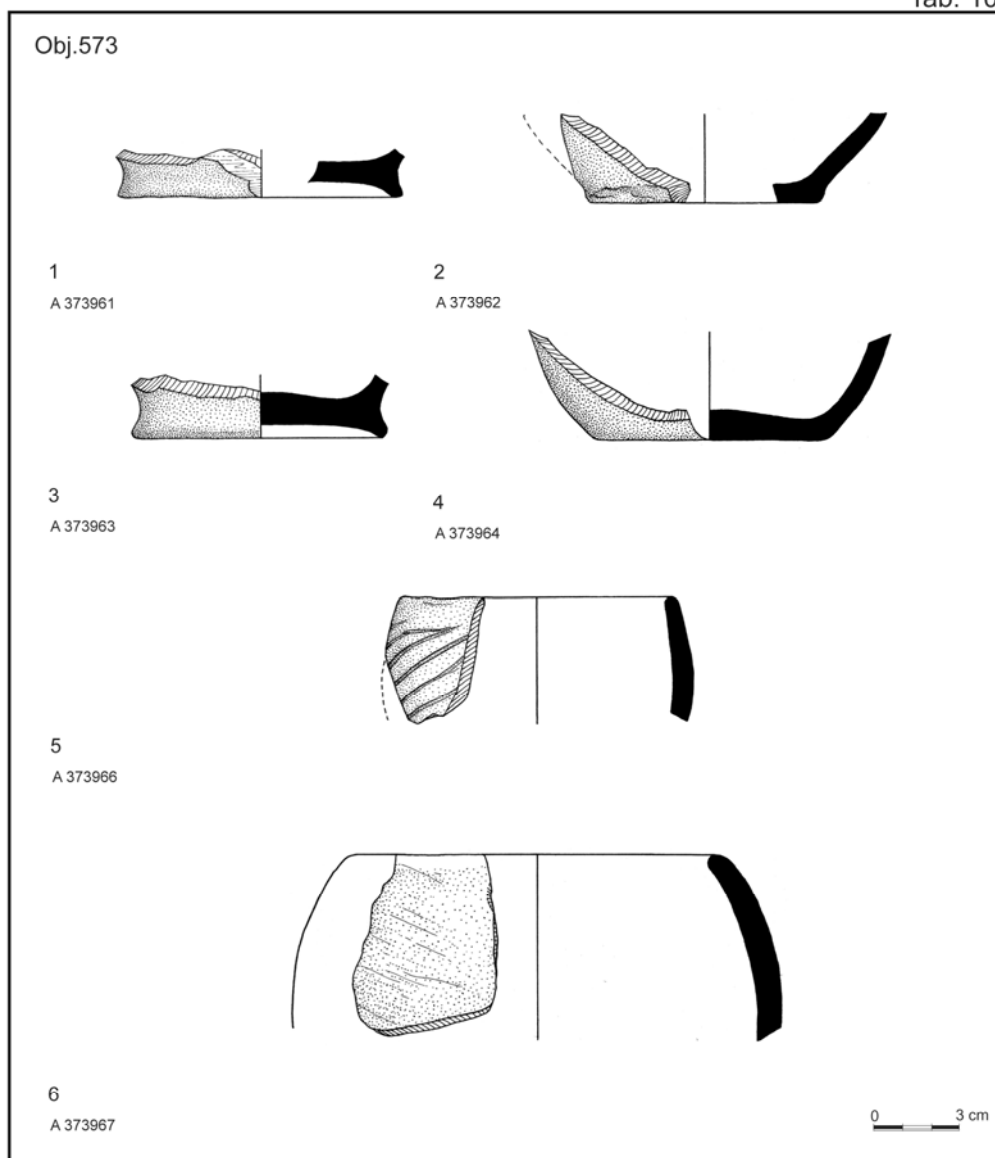
Tab. 7: 1: Výběr nálezů z objektu 572, 2-5: výběr nálezů z objektu 573. Kresba: M. Černý

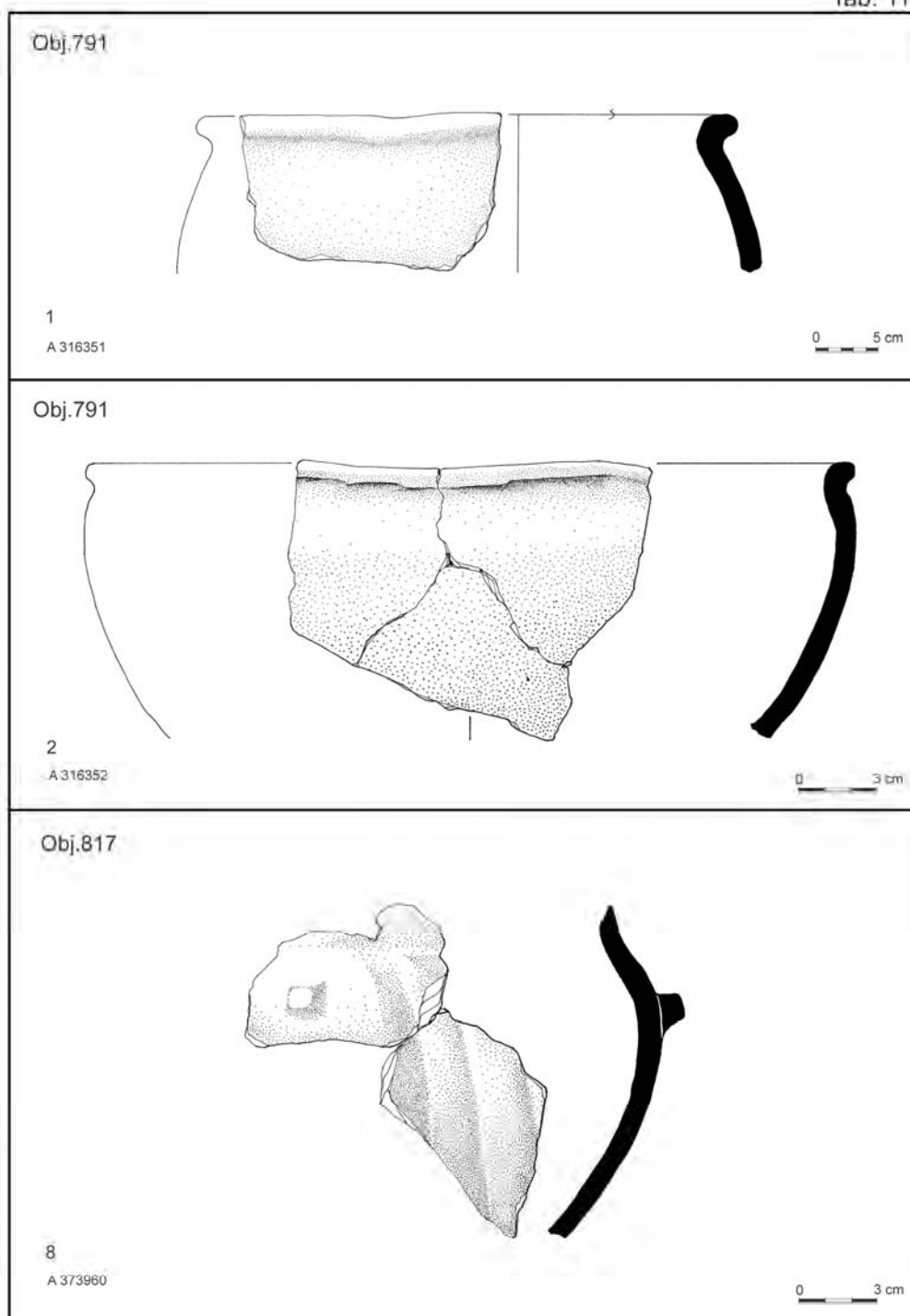
Tab. 8: 1-6: Výběr nálezů z objektu 573. Kresba: M. Černý

Tab. 9: 1-8: Výběr nálezů z objektu 573. Kresba: M. Černý

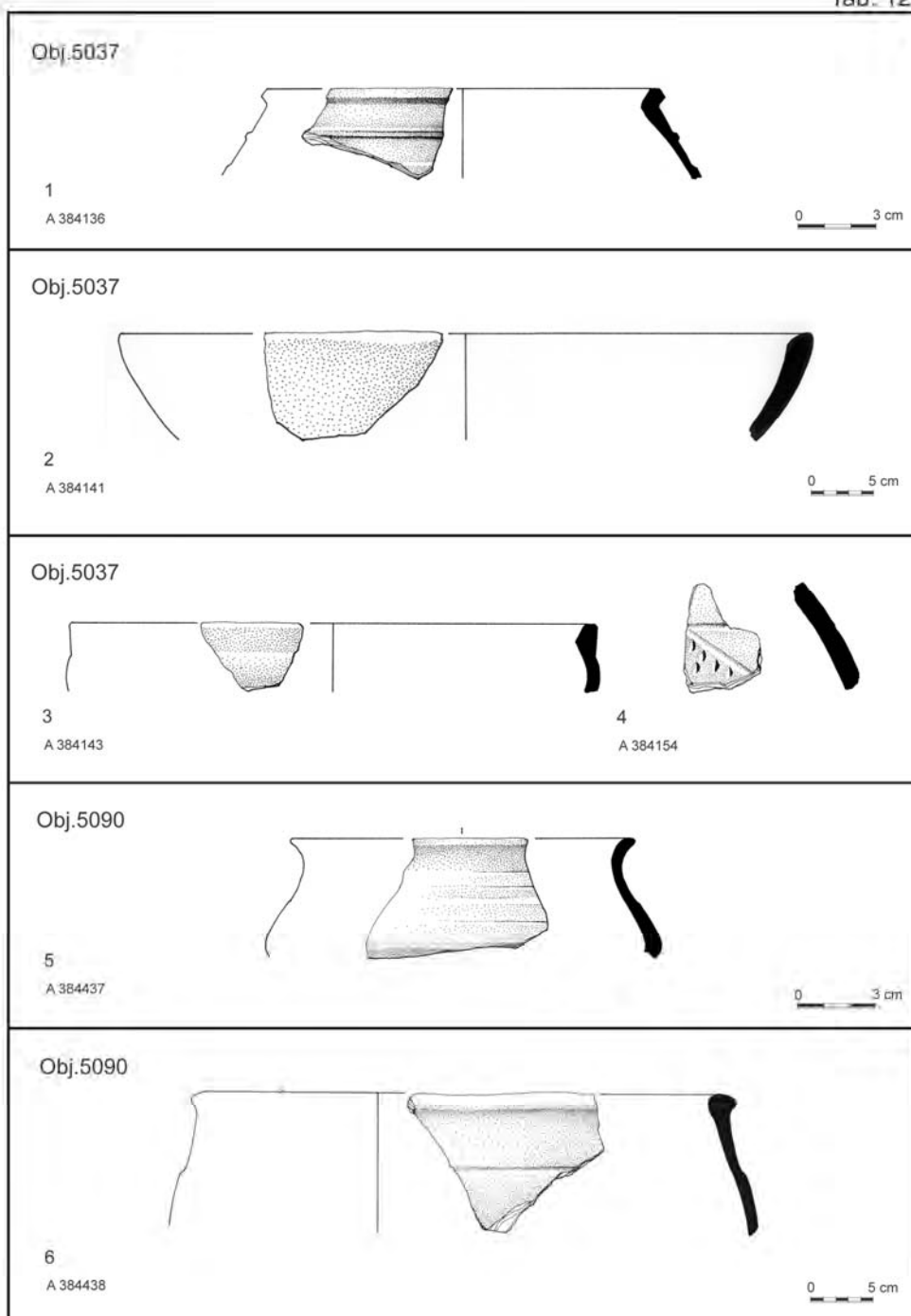

Tab. 10: 1-6: Výběr nálezů z objektu 573. Kresba: M. Černý

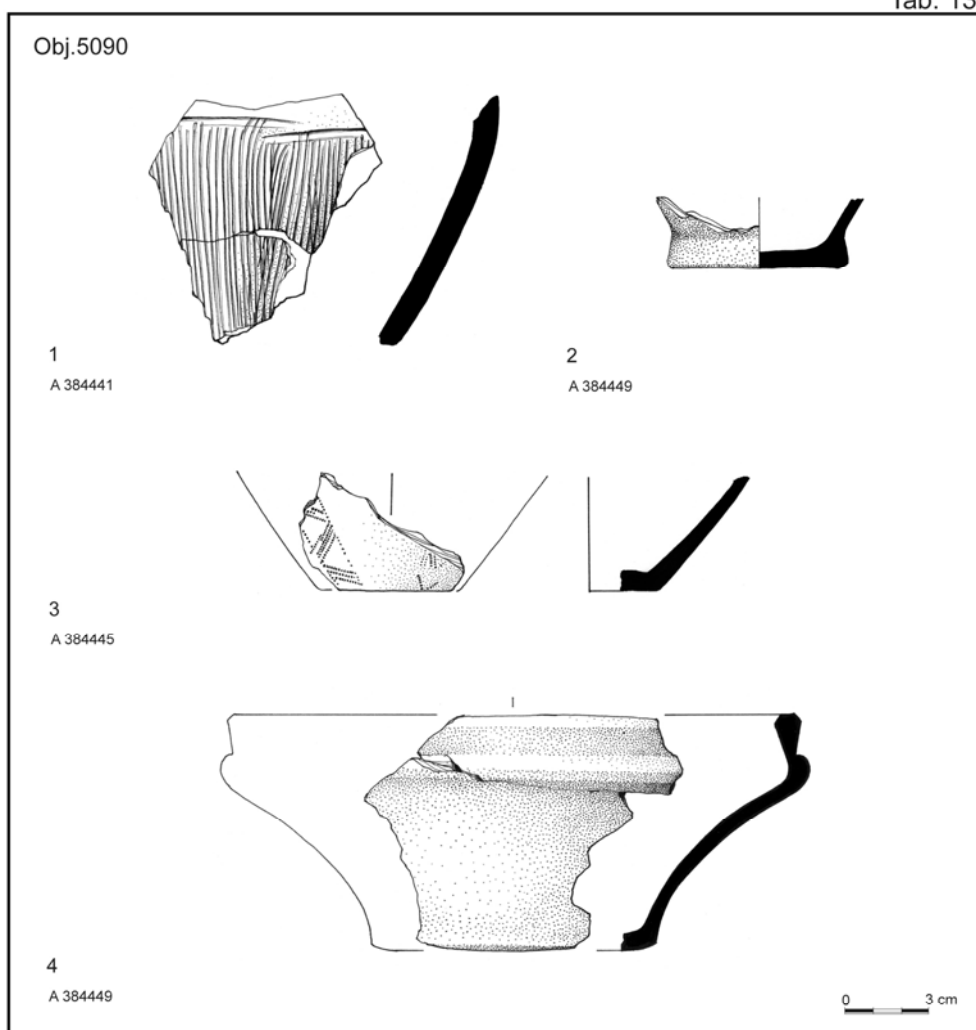

Tab. 11: 1-2: Výběr nálezů z objektu 791, 3: výběr nálezů z objektu 817. Kresba: M. Černý

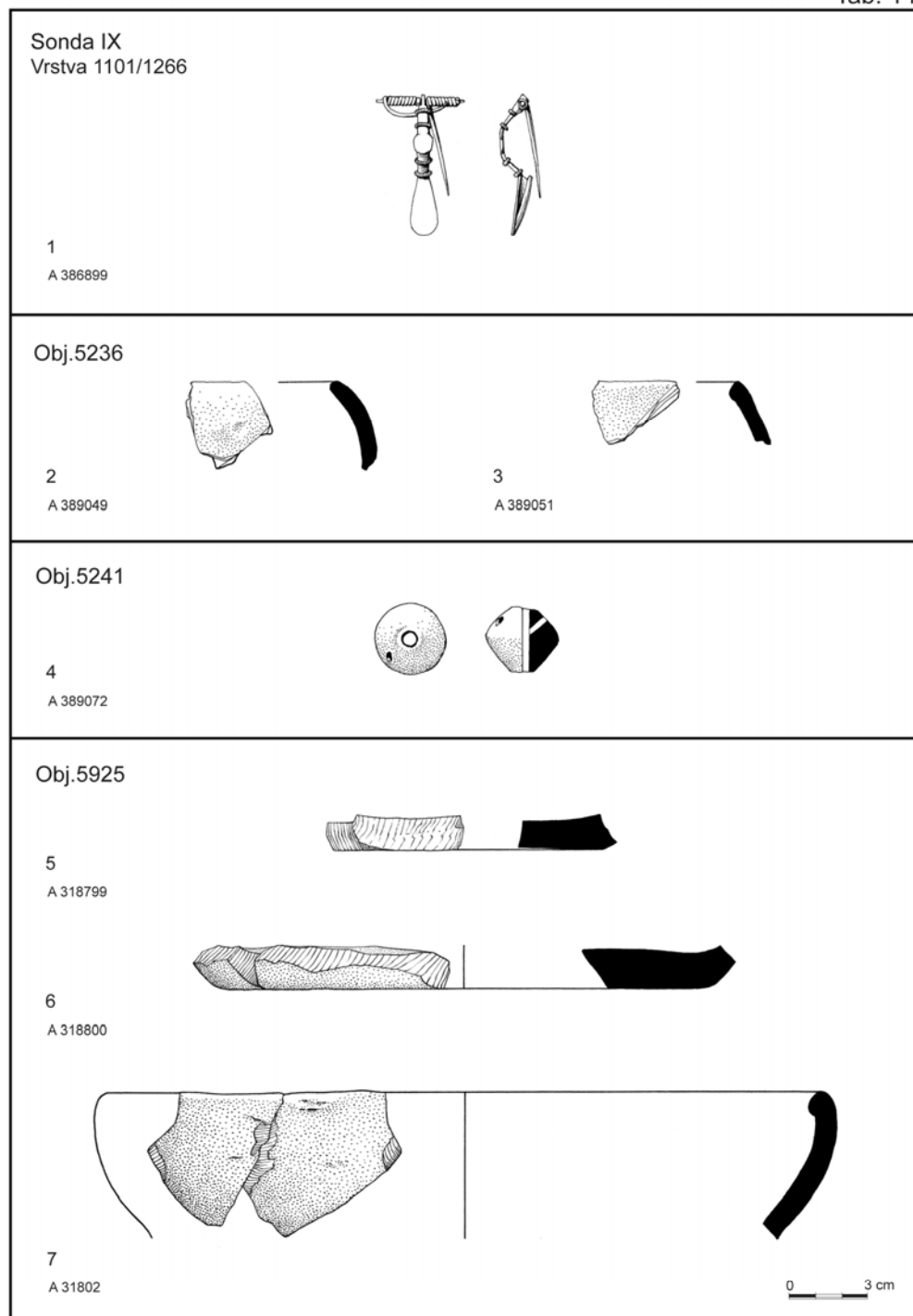
Tab. 12

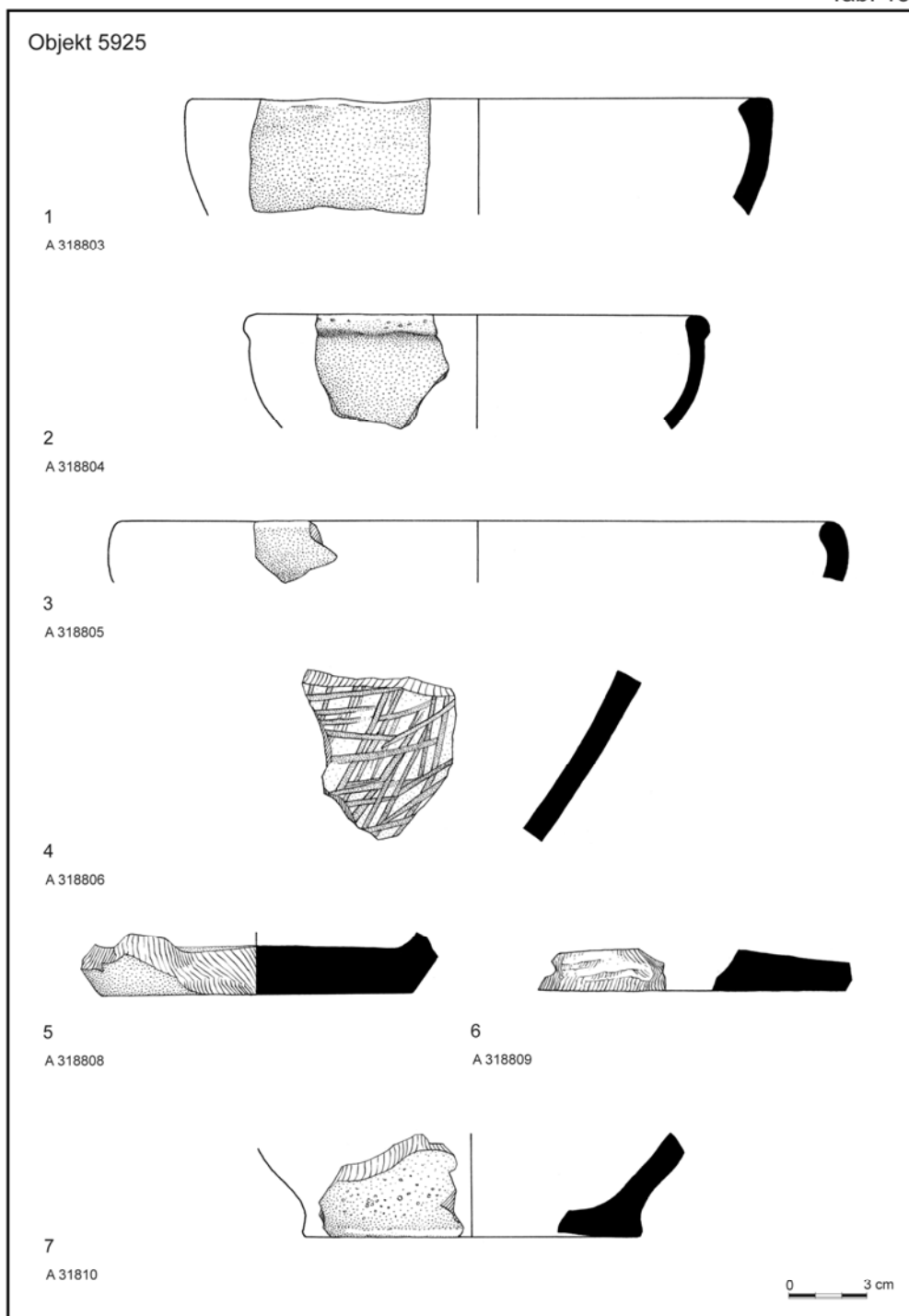
Tab. 12: 1-2: Výběr nálezů z objektu 5037, 3-6: výběr nálezů z objektu 5090. Kresba: M. Černý

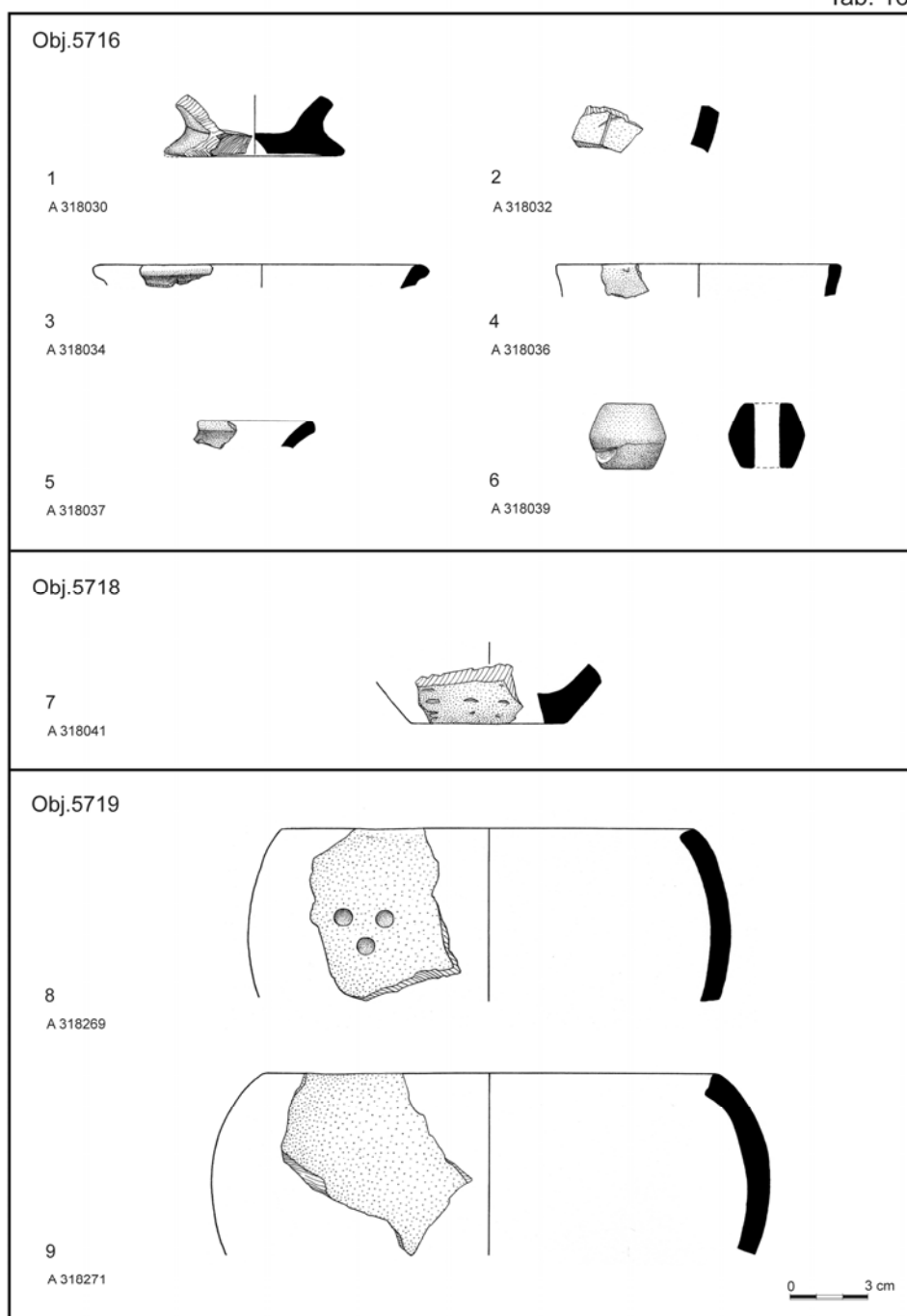
Tab. 13: 1-4: Výběr nálezů z objektu 5090. Kresba: M. Černý

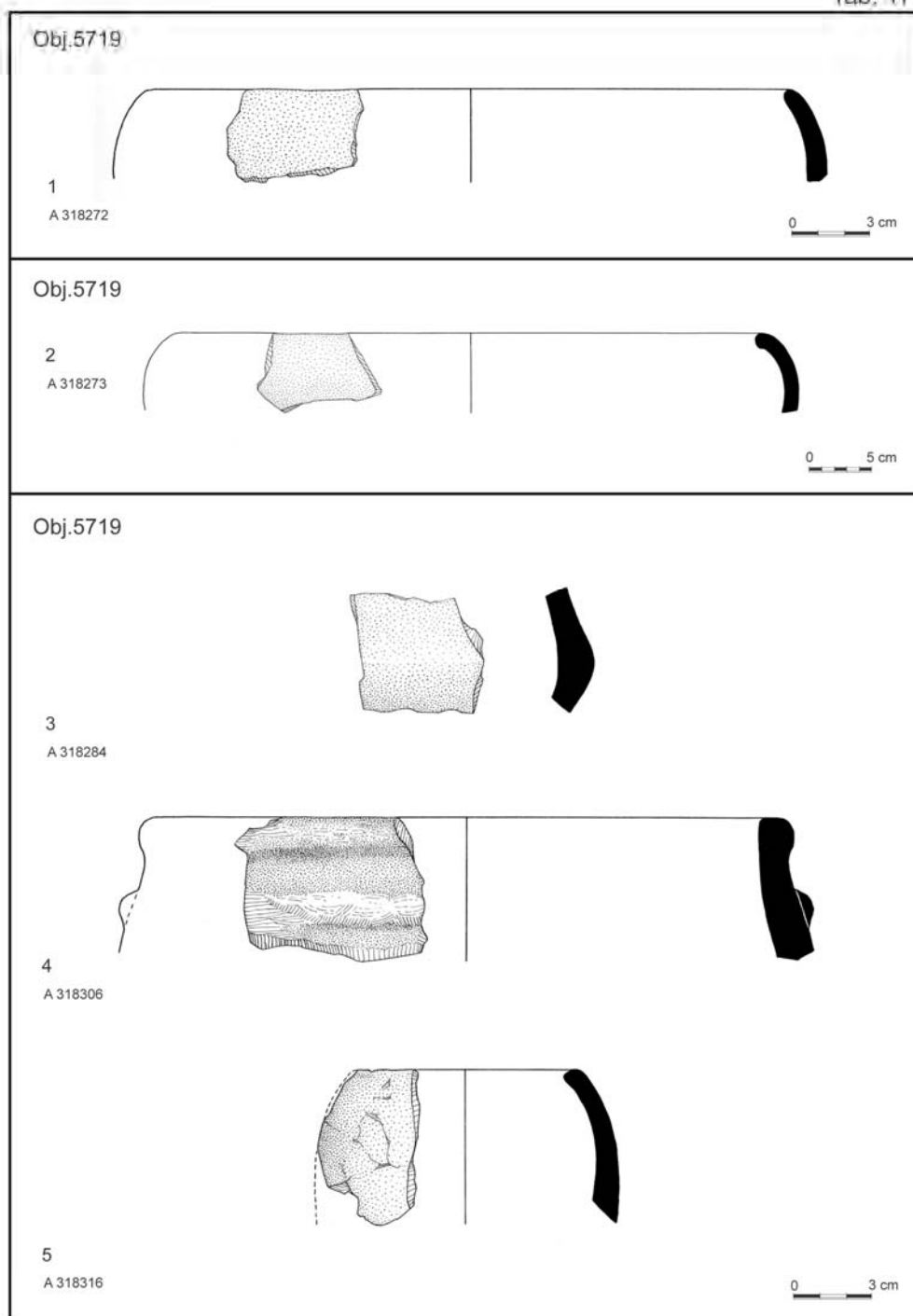
Tab. 14: 1: Stříbrná spona A VI, 2, sonda IX, vrstva 1101/1266, 2-3: výběr nálezů z objektu 5236, 4: výběr nálezů z objektu 5241, 4-6: výběr nálezů z objektu 5925. Kresba: M. Černý

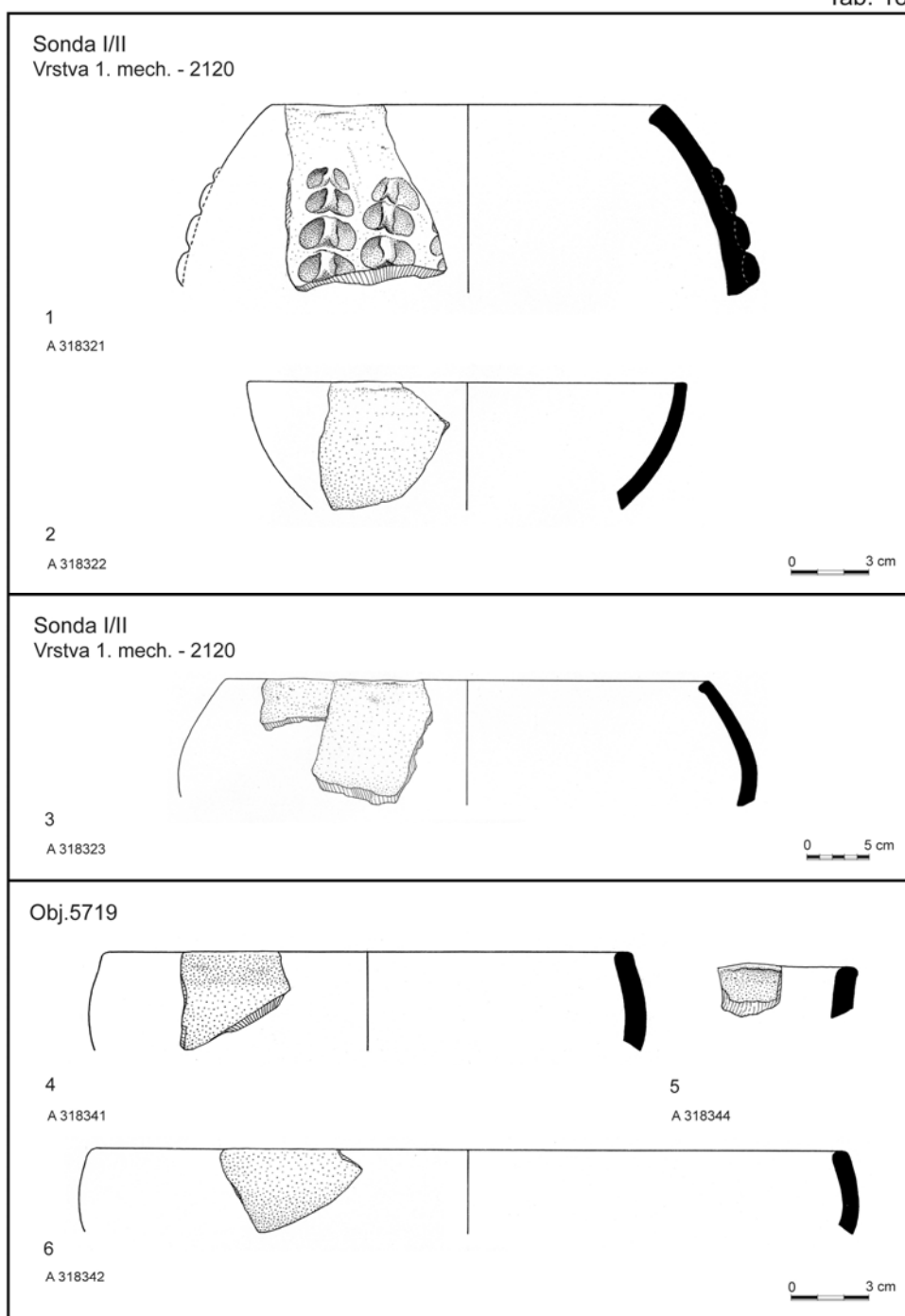
Tab. 15: 1-7: Výběr nálezů z objektu 5925. Kresba: M. Černý

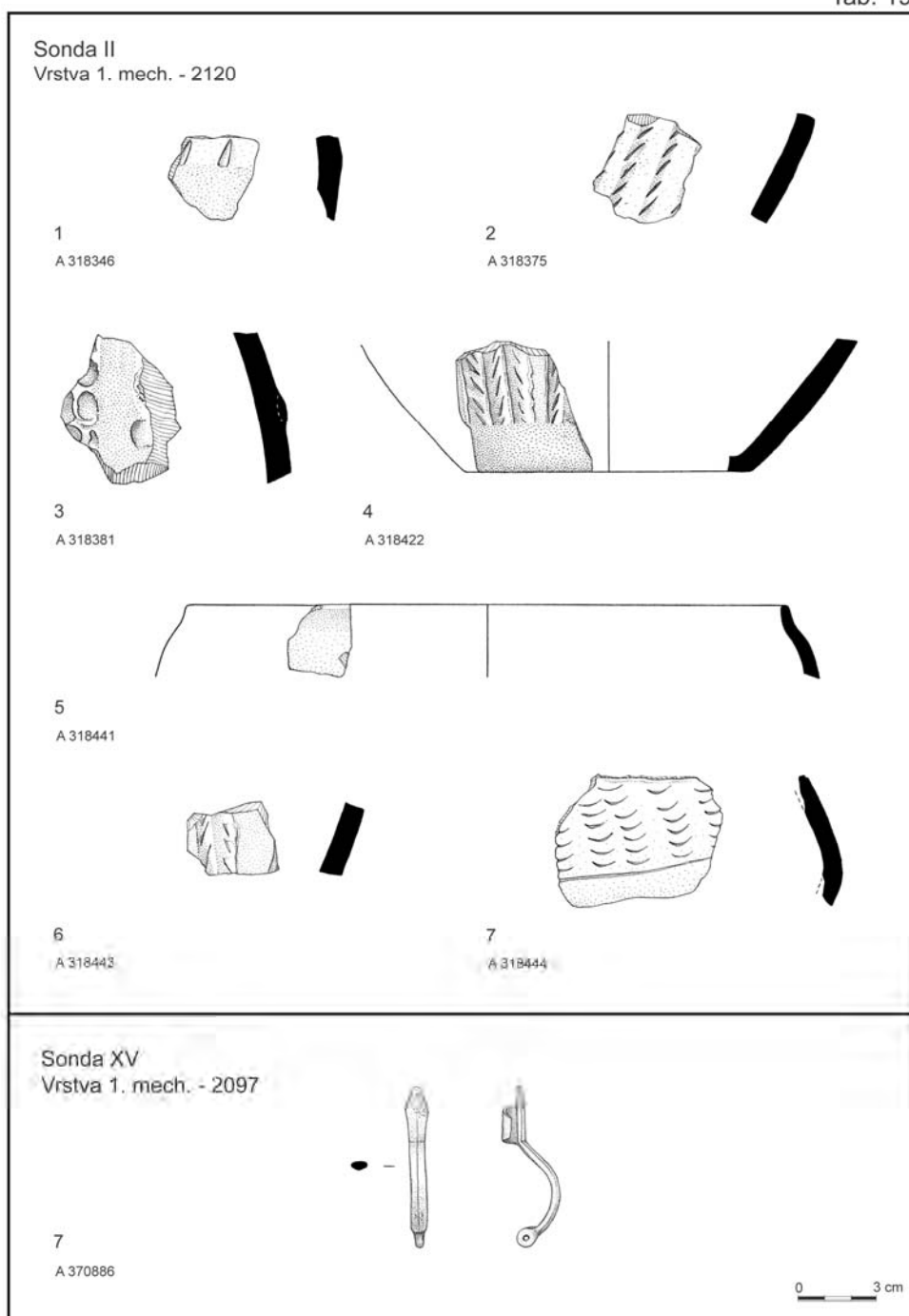
Tab. 16: 1-6: Výběr nálezů z objektu 5716, 7: výběr nálezů z objektu 5718, 8-9: výběr nálezů z objektu 5719. Kresba: M. Černý

Tab. 17: 1-5: Výběr nálezů z objektu 5719. Kresba: M. Černý

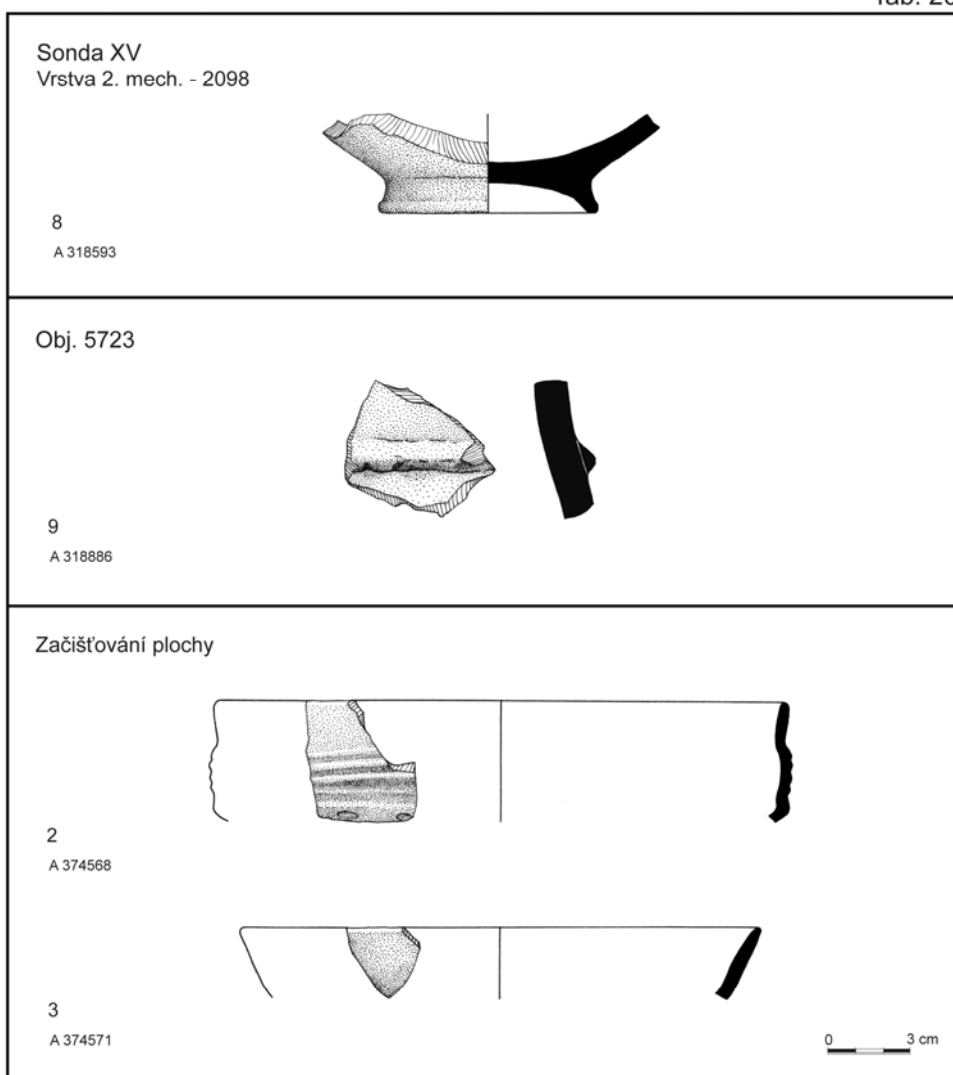

Tab. 18: 1-3: Výběr nálezů z 1. mech. vrstvy, sonda I/II, 4-6: výběr nálezů z objektu 5719.
Kresba: M. Černý

Tab. 19: 1-7: Výběr nálezů z 1. mech. vrstvy, sonda II, 7: bronzová spona z 1. mech. vrstvy sonda XV.
Kresba: M. Černý

Tab. 20

Tab. 20: 1: Výběr nálezů z 2. mech. vrstvy, sonda XV, 2: výběr nálezů z objektu 5723, 3-4. začišťování plochy – výběr nálezů – plocha B. Kresba: M. Černý

Literatura a prameny

Beneš, J. – Jiřík, J. – Kypta, J. 2006: Sídlištní a hrobové nálezy ze starší doby římské z Prahy-Křeslic (poloha Ke Štítu). In: Droberjar, E. – Lutovský, M. (eds.) Archeologie barbarů 2005, Sborník příspěvků z I. protohistorické konference „Pozdně keltské, germánské a časně slovanské osídlení“, Kounice, 20.-22. září 2005. Praha, 287-311.

Beneš, Z. 2007: Sídliště z pozdní doby římské v Mořicích (okr. Prostějov). In: Droberjar, E. – Chvojka, O. (edd.) Archeologie barbarů 2006. Příspěvky z II. Protohistorické konference České Budějovice, 21.-24. 11. 2006, Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum 3, České Budějovice, 473-489.

Bernhard, H. 1985: Studien zur spätrömischen Terra Nigra zwischen Rhein, Main und Neckar. Saalburg Jahrbuch 40-41. 1984-85, 34-120.

Brather, S. 2007: Römer und Germanen. Ethnogenesen und Identität in der Spätantike. In: Tejral, J. (Hrsg.) Barbaren im Wandel. Beiträge zur Kultur- und Identitätsumbildung in der Völkerwanderungszeit. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 26, Brno, 11-27.

Břicháček, P. – Košnar, L. 1998: Sídliště doby římské v Berouně-Závodí. Praehistorica XXIII, 61-93.

Domański, G. 1998: Tornow und Jazów – zwei Siedlungskomplexe der Luboszyce-Kultur. In: Leube, A. (Hrsg.) Haus und Hof im östlichen Germanien. Tagung Berlin vom 4. bis 8. Oktober 1994. Bonn. 217-225.

Drda, P. – Rybová, A. 2008: Akropole na hradišti Závist v 6.-4. stol. Př. Kr. Památky archeologické, Supplementum 19. Praha.

Droberjar, E. 2006a: Plaňanská skupina grossromstedtské kultury. K chronologii germánských nálezů a lokalit v Čechách na sklonku doby laténské a v počátcích doby římské. In: Droberjar, E. – Lutovský, M. (eds.) Archeologie barbarů 2005, Sborník příspěvků z I. protohistorické konference „Pozdně keltské, germánské a časně slovanské osídlení“, Kounice, 20.-22. září 2005. Praha, 11-90.

Droberjar, E. 2006b: Hornolabští Svěbové – Markomani. K problematice dalšího vývoje großromstedtské kultury ve stupni Eggers B1 („Zeitgruppe 3“) v Čechách (dobřichovská skupina. Archeologie ve středních Čechách 10, 599-712.

Droberjar, E. - Prostředník, J. 2004: Turnov-Maškovy zahrady-germánský dvorec ze 3. století, Památky archeologické XCV, 31-106.

Fridrichová, M. 1987: Bylanská kultura ve středních Čechách (vývoj osídlení). Nepublikovaná kandidátská práce, ulož. Muzeum hlavního města Prahy, Praha.

Gustavs, S. 1998: Spätkaiserzeitliche Baubefunde von Klein Köris, Lkr. Dahme-Spreewald. In: Leube, A. (Hrsg.) Haus und Hof im östlichen Germanien. Tagung Berlin vom 4. Bis 8. Oktober 1994. Bonn. 40-66.

Haberstroh, J. 2000: Verzierungen auf handgeformter Keramik des 3.-6. Jahrhunderts im Main-Regnitz-Gebiet. In: (Biegert, S. – von Schnuebein, S. – Steidl, B. – Dörte, W. Hrsg.): Beiträge zur

germanischen Keramik zwischen Donau und Teotoburger Wald. Kolloquium zur germanischen Keramik des 1.-5. Jahrhunderts 17.-18. April 1998 Frankfurt a. M. Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte, Band 4. Bonn, 227-236.

Horák, J., 2007: Přírodní podmínky lokality Zahrady nad Rokytkou. Expertíza, uloř. Labrys o.p.s. Praha.

Huřák, P. 2008: Časně slovanské osídlení na polykulturní lokalitě v Praze Hloubětíně – Zahrady nad Rokytkou, Nepublikovaná Diplomová práce, uloř. autor, Praha.

Huřák, P. 2009: Obytný soubor „Zahrady nad Rokytkou“ Praha 9 – Hloubětín a Vysočany, ulice U Elektry, Nálezová zpráva, archiv nálezových zpráv ARÚP, Praha.

Jíra, J. A. 1902: Nálezová zpráva 844/76, archiv nálezových zpráv Muzea hlavního města Prahy, Praha.

Jíra, J. A. 1902: Nálezová zpráva 842/76, archiv nálezových zpráv Muzea hlavního města Prahy, Praha.

Jíra, J. A. 1906: Nálezová zpráva 874/76, archiv nálezových zpráv Muzea hlavního města Prahy, Praha.

Jiřík, J. 2007: Vybrané sídlištní situace mladší doby římské až časně fáze doby stěhování národů v severozápadních Čechách. In: Droberjar, E. – Chvojka, O. (edd.) Archeologie barbarů 2006. Příspěvky z II. Protohistorické konference České Budějovice, 21.-24. 11. 2006, Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum 3, České Budějovice, 535-564.

Jiřík, J. – Kostka, M. 2006: Germánské sídliště v Dolních Chabrech. Archeologie ve středních Čechách 10, 713-742.

Kalábek, M. 2004: Nálezy ze sídliště z období stěhování národů v Olomouci-Slavoníně. Archeologické centrum Olomouc. Ročenka 2003, Olomouc, 137-150.

Koch, R. 1981: Terra-Nigra-Keramik und Angebliche Nigra-Ware aus dem Neckargebiet. Fundberichte aus Baden-Württemberg 6, 579-602.

Kolník, T. – Varsík, V. – Vladár, J. 2007: Branč. Germánská osada z 2. až 4. storočia – Eine germanische Siedlung vom 2. bis 4. Jahrhundert. Nitra.

Kovanda, J. et al. 2001: Neživá příroda Prahy a jejího okolí. Praha.

Kuchařík, M. – Bureš, M. – Pleinerová, I. – Jiřík, J. 2008: Nové poznatky k osídlení západního okraje Prahy v 5. století. In: Droberjar, E. – Komoróczy, B. – Vachůtová, D. (edd.) Barbarská sídliště. Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno37, Brno, 201-232.

Lutovský, M. – Smejtek, L. a kolektiv 2005: Pravěká Praha. Praha.

Majer, A. 1984: Relativní metoda fosfátové půdní analýz, Archeologické rozhledy 36, 297-313.

Majer, A. 2004: Geochemie v archeologii. In: M. Kuna. Nedestruktivní archeologie, Praha, 195- 225, 233-235.

- Majer, A. 2007a: Praha 9, Hloubětín, Zahrady n. R., Fosfátová a fyzikálně-chemická analýza zemin, Zpráva z měření. Volyně.
- Majer, A. 2007b: Praha 9, Hloubětín, Zahrady n. R., Fosfátová a fyzikálně-chemická analýza zemin, Zpráva z měření. Volyně.
- Malina, M. 1927: Hradištní pohřebiště v Hloubětíně, Památky Archeologické 35, 578-579.
- Militký, J. 2008: Numismatický posudek k souboru mincí objevených při archeologickém výzkumu na lokalitě: Praha 9 – Hloubětín, Zahrádky nad Rokytou. Praha. Ulož. Labrys o.p.s. Praha.
- Moravec, J. – Neuhäsl, R. a kol. 1991: Přirozená vegetace hlavního města Prahy a její rekonstrukční mapa. Praha.
- Motýková, K. – Drda, P. – Rybová, A. 1978: Závist. Keltské hradiště ve středních Čechách. Praha.
- Neustupný, J. 1935: Hrob bojovníka z XV. století před Kr. v Praze-Hloubětín, Pražský zpravodaj 35, Praha.
- Novotný, B. 1950: Nálezová zpráva, archiv nálezových zpráv Muzea hlavního města Prahy, Praha.
- Píč, J. L. 1902: Starožitnosti země České, díl II. Kostrové hroby s kulturou marnskou čili latenskou a Bojové v Čechách. Praha.
- Pleinerová, I. 1995: Opočno. Ein Brandgräberfeld der jüngeren und späten Kaiserzeit in Nordwestböhmen. Kraków.
- Pochitonov, E. 1955: Nálezy antických mincí. In: Nohejlová-Prátová, E. (red.) Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- Polišenský, T. 2006: Nové sídliště z časně doby římské v Praze-Křeslicích. In: Droberjar, E. – Lutovský, M. (eds.) Archeologie barbarů 2005, Sborník příspěvků z I. protohistorické konference „Pozdně keltské, germánské a časně slovanské osídlení“, Kounice, 20.-22. září 2005. Praha, 273-286.
- Rybová, A. 1976: Význam středoevropské produkce keramiky na kruhu pro dějiny Čech ve 4.-5. století n. l. Památky archeologické 67, 85-114.
- Rybová, A. 1979: Plotiště nad Labem, Eine Nekropole aus dem 2.-5. Jahrhundert U. Z. I. Teil. Památky archeologické LXXI, 353-489.
- Rybová, A. 1980: Plotiště nad Labem, Eine Nekropole aus dem 2.-5. Jahrhundert U. Z. II. Teil. Památky archeologické LXXI, 93-224.
- Schach-Döriges 1997: Zusammengespülte und vermengte Menschen. Suebische Kriegerbunde werden sesshaft. In: Fuchs, K. (Hrsg.), Die Alamenen, Stuttgart. 79-102.
- Schwarz, K. 1972/73: Regensburg während des ersten Jahrtausend in Spiegel der Ausgrabungen in Niedermünster. Jahresbericht der bayerischen Bodendenkmalpflege 13/14, 20-98.
- Soudský, B. 1953: Nálezová zpráva, Záchranný výzkum v Hloubětíně, archiv nálezových zpráv Muzea hlavního města Prahy, Praha.

- Spors-Gröger, S. 1997: Die handgemachte frühalamanische Keramik aus den Plangrabungen 1967-1984. Der Runde Berg bei Urach XI. Heidelberg.*
- Soudský, B. 1955: Halštatská průmyslová osada v Praze-Hloubětíně, Archeologické rozhledy 7, 180-187, 190-197, 275-276, 283-284.*
- Steidl, B. 2000: Die Wetterau vom 3. bis 5. Jahrhundert n. Chr. Materialien zur Vor- und Frühgeschichte von Hessen. Wiesbaden.*
- Svoboda, B. 1965: Čechy v době stěhování národů. Praha.*
- Šimek, E. 1923: Čechy a Morava za doby římské, Kritická studie, Praha*
- Tejral, J. 1985b: Spätromische und völkerwanderungszeitliche Drehscheibenkeramik in Mähren. Archeologia Austriaca 69, 105-145.*
- Tolasz, R. et al. 2007: Atlas podnebí Česka. Praha – Olomouc.*
- Tomášek, M. 2003: Půdy České republiky. Praha.*
- Voß, H.-U. 1998: Archäologische Quellen, Quellenlage und –Auswahl im Arbeitsgebiet, Ber. RGK 79, 123-157.*
- Werner, J. 1981: Zu einer elbgermanischen Fibel des 5. Jahrhunderts aus Gaukönigshofen, Ldkr. Würzburg. Ein Beitrag zu den Fibeln vom „Typ Wiesbaden“ und zur germanischen Punzornamentik. Bayerische Vorgeschichtsblätter 46, 224-254.*
- Zavřel, J. 2007: Praha 9, Hloubětín – Zahrady nad Rokytkou. Vyhodnocení geologických poměrů archeologické lokality a petrografický rozbor vybraných kamenných nálezů, Nálezová zpráva. Praha.*
- Zeman, J. 1961: Kostelec na Hané. Praha.*
- Zimmermann, H. W. 1992: Die Siedlungen des 1. bis 6. Jahrhunderts nach Christus von Flögelen – Eekhöfen, Nierensachsen: Die Bauformen und ihre Funktionen. Probleme der Küstenforschung im südlichen Nordseegebiet 19. Hildesheim.*

PŘÍLOHA 1

Rozbor nálezů mazanic z archeologického výzkumu

V Praze - Hloubětíně (obj. 791)

Pavel Vařeka

Úvod

Předmětem rozboru bylo celkem 1447 fragmentů mazanic o celkové hmotnosti 271,486 kg, které byly získány při odkryvu zahloubeného objektu 791. Soubor pravděpodobně představuje homogenní celek pocházející z jedné, případně více staveb zaniklých požárem. Vlastnosti mazanice byly hodnoceny podle jednotného deskriptivního systému v databázové aplikaci „Mazanice“ a pozornost byla věnována také velikostním parametrům všech zlomků (fragmentarizace).

Deskriptivní systém

Vlastnosti mazanice

U všech zlomků byla zjištěna hmotnost (v gramech) a sledována velikost v ploše. K jejímu posouzení sloužila šablona se čtverci o velikosti stran od 1 x 1 cm do 18 x 18 cm. Všechny zlomky tak byly přiřazeny jedné ze 16 velikostních kategorií od 1 cm² do větší než 324 cm².

U vlastností mazanice popisujeme barvu (B), materiál (M) a výpal (V). Barvu popisujeme slovně. Materiál se člení do tří kategorií: 1 - málo kompaktní, snadno se drolí; 2 - středně kompaktní, drolí se minimálně; 3 - velmi kompaktní, výrazně homogenní materiál, nedrolí se. U výpalu rozlišujeme 4 kategorie: 1 - slabý, snadno se láme; 2 - střední, láme se obtížněji; 3 - silný, mazanice prošla silným žářem; 4 - extrémně silný výpal, drobné kamínky vystupující z hmoty jsou často natavené, mazanice může připomínat strusku.

Otisky konstrukcí, tvar a další vlastnosti povrchu omazu

1) Formalizovaná deskripce otisků dřevěných konstrukcí v mazanici a tvaru povrchu omazu (hliněné omítky) vychází z vlastností konstrukcí, konstrukčních prvků a z charakteru fragmentů mazanice. Při popisu využívám pětímístný alfanumerický kód, podle kterého třídím otisky na druhy (velké písmeno – druh konstrukčního prvku – kuláč, trám, prut atd. nebo zlomek bez otisku pouze se zachovaným povrchem omazu), typy (malé písmeno - druh otisku, např. jednostranný – 1 stěna, dvoustranný - 2 kolmé protínající se stěny atd.), podtypy (číslice – typ otisku) a jeho varianty a subvarianty. Dosud bylo podle otisků odlišných konstrukčních prvků a jejich kombinací definováno 12 skupin otisků: A – otisky kuláčů, B – otisky tesaných prvků, C – otisky prutů, D – kombinace kuláčů a prutů, E – kombinace tesaných prvků a prutů, F – kombinace kuláčů, prutů a štípaných tyčí, G – kombinace tesaných prvků, prutů a štípaných tyčí, H – otisky prutů, I – kombinace prutů a štípaných tyčí, J – bez otisků, zachován jen povrch omazu – vnější strana, K – kombinace tesaných prvků, kuláčů a prutů). I – mazanice z tzv. „ploten“ – zřejmě součástí (nepřenosných ?) vybavení interiéru staveb s otisky např. kamenů (podlahy ?) a hlazenou vrchní částí. Amorfní zlomek mazanice bez otisků a bez zachovaného povrchu omazů označujeme 0.

2) Dále popisujeme vnitřní a vnější stranu zlomku.

Vnitřní stranou (VS) rozumíme část zlomku, na které se zachovaly otisky konstrukčních prvků (v případě otisků na dvou a více stranách jsou tyto označeny VS 1 - VS x; viz obr. 1). Konstrukční prvky označujeme alfabetským a alfanumerickým kódem²:

² a - kuláč (> 2,0 cm); aa – půlkuláč; b - tesaný prvek (trám, trámeček, prkno atd.); c - prut (< 2,0 cm); cc - štípaný prut; d - otisk latě nebo ztesaného kolíku (prutu); k - kolík (flok) zasazený do dřevěné konstrukce sloužící k snadnějšímu přichycení mazanice na stěnu; Několik otisků konstrukčních prvků stejného typu na téže zlomku označujeme čísly 1a - xa. U konstrukčních prvků a, c, k uvádíme průměr. U konstrukčních prvků

3) VNS - vnější strana, t.j. povrch omazu konstrukce (vnější či vnitřní, např. u stěny), u které lze pozorovat úpravy povrchu: 1 – velmi jemně vyhlazený povrch; 2 - hlazený povrch; 3 - hrubý povrch (mazanice hrubě nahozená na konstrukci a ponechaná bez zvláštní úpravy).

Tab. 21: mazanice. Kresba: P. Vařeka.

b uvádíme šířku (š), je-li dochovaná pouze částečně, označujeme ji d. š. U b1 uvádíme 2 rozměry v řezu: 1 - X x Y v horní části, 2 - X x Y ve spodní ztesané části.

Analýza vlastností mazanic

Barva

U většiny zlomků zjišťujeme hnědočervenou nebo červenohnědou barvu a méně často se setkáváme s cihlově červenou nebo světle hnědou barvou. Charakteristické je uplatnění různých odstínů červené a hnědavé barvy na jediném fragmentu, což souvisí s charakterem výpalu při požárovém zániku dřevěných konstrukcí.

Počet a hmotnost

Z objektu 791 bylo při terénním výzkumu získáno 1447 fragmentů o hmotnosti 271,486 kg. Mazanice je členěna podle nálezového kontextu do dvou uloženin, které tvořily výplň jámy: z vrstvy 425 pochází 976 zlomků o hmotnosti 158,645 kg a z vrstvy 432 pochází 347 zlomků o hmotnosti 80,821 kg. U dalších 96 kusů mazanice (31,633 kg) byla evidována pouze příslušnost k výplni objektu 791. Dalších několik zlomků mazanice se podařilo získat z flotace vrstev: vzorek vrstvy 425 poskytl 15 ks (0,070 kg; kontext označujeme jako 425p) a ze vzorku vrstvy 432 (označen jako 432p) bylo zachyceno 13 ks (0,317 kg). Největší soubor tvoří mazanice z vrstvy 425 (včetně zlomků z plavení), který z hlediska početního zastoupení tvoří 68 % a z hlediska hmotnostního zastoupení 58 % souboru, zatímco mazanice z vrstvy 432 činí jen 25 % početní a 30 % hmotnostní část souboru.

Fragmentarizace

Zajímavé informace poskytuje sledování velikosti mazanicových fragmentů. Z celkem 13 registrovaných velikostních kategorií (plochy zlomků od 1 cm² do více než 324 cm²) naprosto převládaly menší a středně velké zlomky o ploše od 4 do 100 cm² (kategorie 3 – 8, celkem 84 % zlomků z celé lokality). Zlomky z vrstev 425 a 432 nevykazují výraznější rozdíl - v obou případech dominují velikosti zlomků mazanice výše uvedených kategorií. Okrajově jsou zastoupeny velmi malé zlomky (kategorie 2: 1 – 4 cm², celkem 2 %), častěji se však setkáváme s velkými kusy (kategorie 9 – 13: 100 – >324 cm²; celkem 14 %).

Materiál

U posuzovaných mazanic zjišťujeme výlučně středně kompaktní materiál.

Výpal

U sledovaných zlomků mazanice zjišťujeme střední, silný a zcela ojediněle též extrémně silný výpal (kategorie 2 – 4). V případě vrstvy 425 se s výjimkou jednoho extrémně silně vypáleného fragmentu setkáváme výlučně jen se silně vypálenými kusy. Odlišný obraz v zastoupení stupňů výpalu nabízí vrstva 432, ve které 43 % zlomků náleží do kategorie středního a 56 % do kategorie silného výpalu.

Konstrukce

V posuzovaném souboru nese celkem 1003 zlomků informace o konstrukci zaniklé stavby/staveb, ať již se jedná o negativy dřevěných konstrukčních prvků nebo o lícni části hliněných omazů. V aplikovaném deskriptivním systému členíme mazanicové otisky do 14 základních druhů podle konstrukčních prvků a jejich kombinací (označovány velkými písmeny, A – O). Ve sledovaném souboru bylo zjištěno 5 druhů otisků: A, B, D, H, J.

Kuláče (A)

První skupina mazanic s negativy konstrukcí zahrnuje otisky kuláčů – neopracovaného stavebního dřeva.

Celkem 503 ks (69 %)

Aa2 (147x) – omaz vertikální nebo horizontální konstrukce z kuláčů s dochovaným lícem (otisk dvou prvků); **Aa2.1 (147x)** Aa2.1.1 (52x), Aa2.1.3 (26x), Aa2.1.4 (14x), Aa2.1.5 (17x), Aa2.1.6 (35x), Aa2.1.7 (3x) – omaz dvou kuláčů s lícem hliněné omítky; **Aa3 (342x)** – omaz vertikální nebo horizontální konstrukce z kuláčů s dochovaným lícem (otisk jednoho prvku); **Aa3.1 (342x)** Aa3.1.2 (97x), Aa3.1.3 (199x), Aa3.1.6 (43x), Aa3.1.8 (3x) – omaz jediného kuláče s lícem hliněné omítky; **Aa3.3 (1x)** Aa3.3.6 (1x) – omaz jediného kuláče, líc omazu přitažen ke konstrukčnímu prvku (ukončení omazu stěny ?); **Aa4 (3x)** – omaz vertikální nebo horizontální

konstrukce z kuláčů bez dochovaného líce; **Aa4.1 (1x)** Aa4.1.3 (1x) – omaz dvou kuláčů (líce nedochován); **Aa4.2 (2x)** Aa4.2.3 (2x) – omaz tří kuláčů (s lícem hliněné omítky); **Aa7 (1x)** – konvexní ukončení omazu stěny z kuláčů; **Aa7.2 (1x)** Aa7.2.1 (1x) – konvexní ukončení omazu s otiskem jednoho kuláče; **Aa8 (6x)** – ukončení stěny z horizontálně kladených kuláčů – různě profilované ukončení omazu; **Aa8.2 (2x)** Aa8.2.1 (2x) – omaz jediného kuláče, líce vytažen do strany a horizontálně ukončen (profilované ukončení omazu stěny ?); **Aa8.4 (2x)** Aa8.4.1 (1x), Aa8.4.2 (1x) – omaz jediného kuláče, líce vzhůru vytažen a horizontálně ukončen (profilované ukončení omazu stěny ?); **Aa8.5 (2x)** Aa8.5.1 (2x) – omaz jediného kuláče, líce omazu esovitě přitažen ke konstrukčnímu prvku (ukončení omazu stěny ?); **Aa9 (1x)** – ukončení stěny s vertikálně kladených kuláčů – přehnuté a ovalené ukončení omazu; **Aa9.2 (1x)** Aa9.2.1 (1x) – omaz vertikálního kuláče s ovaleným ukončením omazu (ukončení konstrukce ze svislých kuláčů ?); **Aa10 (2x)** – konstrukce z kuláčů s dvoustranným ukončením omazu; **Aa10.1 (2x)** Aa10.1.1 (2x) – otisk kuláče s esovitým ukončením omazu na horní straně a svislým ukončením na boční straně (2 lící strany)

Tesané prvky (B)

Do této skupiny řadíme otisky opracovaných konstrukčních prvků – trámů nebo prken.

Ba4 (1x) – konstrukce z trámů s omazem s dochovaným lícem;

Ba4.1 (1x) Ba4.1.4 (1x) – omaz jediného tesaného konstrukčního prvku (trámu) s dochovaným lícem

Kuláče a pruty (D)

Další skupina zahrnuje mazanice nesoucí otisky kuláčů a prutů; zpravidla se jedná o doklady pletené konstrukce, případně pletené výplně rámové konstrukce.

Dc1 (8x) – pletená konstrukce tvořená svislým kuláčem (sloupem/kůlem) a horizontálním výpletem; **Dc1.3 (7x)** Dc1.3.1 (7x) – otisk vertikálního konstrukčního prvku – kuláče (sloupu, kůlu) a horizontálního proutěného výpletu (otisk dvou prutů) s dochovaným lícem omazu; **Dc1.13 (1x)** Dc1.13.1 (1x) – otisk vertikálního konstrukčního prvku – kuláče (sloupu, kůlu) a horizontálního proutěného výpletu (otisk tří prutů) s dochovaným lícem omazu; **Dc1.14 (1x)** Dc1.14.1 – otisk vertikálního konstrukčního prvku – kuláče (sloupu, kůlu) a horizontálního proutěného výpletu (otisk tří prutů) s dochovaným lícem omazu; **Df1 (1x)** – kontakt roubené a pletené konstrukce; **Df1.1 (1x)** Df1.1.1 (1x) – otisk dvou kuláčů svírajících pravý úhel (stěna roubené konstrukce) a dvou prutů pletené konstrukce;

Pruty (H)

Otisky samostatných prutů dokládající pletenou konstrukci.

Ha1 (70x) – omaz prutů pletená konstrukce bez dochovaného líce: **Ha1.1 (33x)** Ha1.1.1 (33x) – otisk jediného prutu; **Ha1.2 (24x)** Ha1.2.1 (5x), Ha1.2.2 (16x), Ha1.2.3 (2x), Ha1.2.4 (1x) – otisk dvou prutů; **Ha1.3 (9x)** Ha1.3.1 (1x), Ha1.3.2 (4x), Ha1.3.3 (1x), Ha1.3.4 (2x), Ha1.3.5 (1x) – otisk tří prutů; **Ha1.4 (4x)** Ha1.4.2 (4x) – otisk čtyř prutů; **Ha2 (144x)** – omaz prutů pletené konstrukce s dochovaným lícem; **Ha2.1 (32x)** Ha2.1.1 (11x), Ha2.1.2 (9x), Ha2.1.3 (12x) – otisk jednoho prutu; **Ha2.2 (53x)** Ha2.2.1 (8x), Ha2.2.2 (7x), Ha2.2.3 (17x), Ha2.2.5 (2x), Ha2.2.6 (8x), Ha2.2.7 (3x), Ha2.2.8 (8x) – otisk dvou prutů; **Ha2.3 (35x)** Ha2.3.1 (13x), Ha2.3.3 (12x), Ha2.3.4 (2x), Ha2.3.5 (1x), Ha2.3.6 (7x) – otisk tří prutů; **Ha2.6 (15x)** Ha2.6.1 (5x), Ha2.6.2 (7x), Ha2.6.3 (3x) – otisk čtyř prutů; **Ha2.7 (5x)** Ha2.7.2 (3x), Ha2.7.3 (2x) – otisk pěti prutů; **Ha2.8 (3x)** Ha2.8.1 (1x), Ha2.8.2 (2x) – otisk šesti prutů; **Ha2.9 (1x)** Ha2.9.1 (1x) – otisk sedmi prutů; **Ha4 (3x)** – konvexní zakončení omazu stěny pletené konstrukce s otisky prutů a lícem; **Ha4.1 (1x)** Ha4.1.2 (1x) – část obloukovitého zakončení omazu pletené konstrukce s otiskem jednoho prutu; **Ha4.3 (2x)** Ha4.3.1 (2x) – část obloukovitého zakončení omazu pletené konstrukce s otiskem dvou prutů; **Ha5 (3x)** – zakončení omazu stěny pletené konstrukce s plochým vrcholem s otisky prutů a lícem; **Ha5.1 (2x)** Ha5.1.1 (1x), Ha5.1.2 (1x) – zakončení omazu s otiskem dvou prutů; **Ha6 (3x)** – asymetrické zakončení omazu pletené konstrukce s otiskem prutů a lícem; fragment omazu stěny pletené konstrukce s oběma lícími stranami; **Ha6.1 (2x)** Ha6.1.1 (2x) – asymetrické zakončení omazu s otiskem jednoho prutu; **Ha6.2 (1x)** Ha6.2.1 (1x) – omaz stěny pletené konstrukce s dvojicí lících stran a otiskem dvou prutů

Lící strany bez otisků (J)

V množství případů se dochovaly výlučně lící části mazanických omazů bez otisků konstrukčních prvků (odlomené části líce hliněných omítek)

Ja1 (266x) – fragmenty omazu/hliněné konstrukce s dochovaným jedním nebo dvěma lícími stranami bez otisků dřevěných konstrukčních prvků:

Ja1.1 (13x) Ja1.1.1 (13x) – fragment hliněné konstrukce s oběma lícími stranami; **Ja1.2 (244x)** Ja1.2.1 (244x) – části omazu/hliněné konstrukce s dochovaným přímým lícem; **Ja1.6 (9x)** Ja1.6.1 (1x), Ja1.6.2 (8x) – části omazu/hliněné konstrukce s dochovaným zakřiveným (konvexním) lícem; **Ja3 (1x)** – fragment konvexního zakončení omazu/hliněné konstrukce bez otisku konstrukčních prvků s dochovaným lícem; **Ja3.1 (1x)** Ja3.1.6 (1x) – část konvexního zakončení

Omaz a jeho povrchová úprava

Celkem u 772 zlomků můžeme sledovat líc hliněného omazu zaniklých konstrukcí. Nejčastěji se setkáváme s hlazeným povrchem (58%). Významně je zastoupena také pečlivá úprava líce hliněných omítek tvořená dvěma vrstvami (23%), kdy na spodní hladký povrch běžného omazu nasedá tenká vrstva (zpravidla 1 – 4 mm) jemné hlíny, jejíž povrch byl velmi pečlivě vyhlazen dřevěným nástrojem (zřejmě podobným současným zednickým nástrojům na vyhlazení vápenných omítek). Tuto úpravu líce zjišťujeme výlučně u omazů kuláčů, zatímco jemný povrch dokumentujeme u omazu pletené konstrukce. U množství zlomků však byla zřejmě tenká povrchová vrstvička jemné hlíny odlomena, což zřejmě způsobuje významné zastoupení povrchové úpravy líce kategorie 2. Hrubý povrch zjišťujeme v menším množství případů u pletené konstrukce (14 %), stejně jako samostatný velmi jemný povrch (5%).

Úprava povrchu	Počet ks	%
1	35	5%
1-2 dvouvrstevná úprava	180	23%
2	448	58%
3	109	14%

Tab. 2. Úprava povrchu omazu.

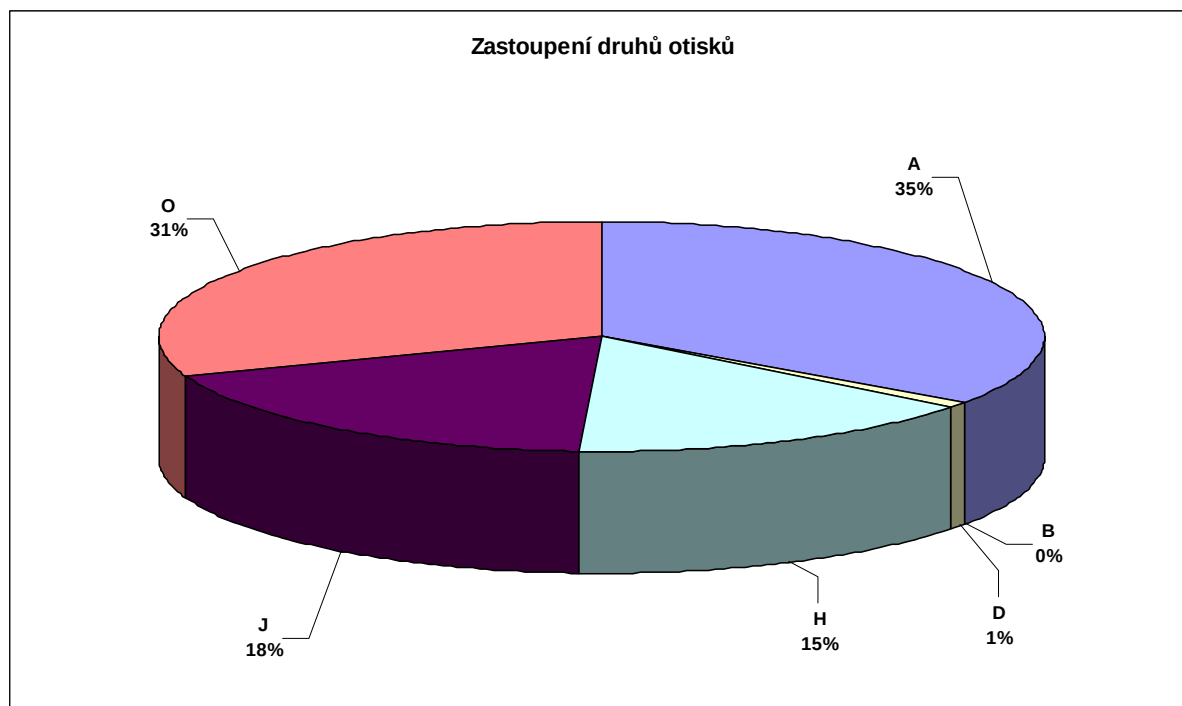
U 494 zlomků můžeme sledovat tloušťku omazu dřevěných konstrukcí. Kromě jediného případu omazu tesaného prvku se u všech ostatních fragmentů jedná o zlomky hliněné omítky kuláčů (A; 333x), prutů (proutěného výpletu; H; 152x), případně kombinace kuláčů a výpletu (pletená konstrukce nesená kůly/sloupy; Dc; 8x). U omazů kuláčů se tloušťka pohybuje v 95 % případů od 0,2 do 5 cm (5% náleží omazům o tloušťce 5,1 – 8,5 cm) a u omazů prutů dominuje tloušťka 0,2 – 4 cm (95%; 4,1 – 6 cm tvoří zbývajících 5 %).

Průměr konstrukčních prvků

Ve sledovaném souboru bylo zachyceno celkem 1171 otisků konstrukčních prvků: 657 kuláčů, 513 prutů a jednoho trámu. U 231 kuláčů a 392 prutů můžeme určit průměr konstrukčních prvků. V případě kuláčů zjišťujeme průměr od 50 do 320 cm (naprosto převažuje průměr od 16 do 27 cm; 87 %) a u prutů činí jejich průměr 0,5 – 3,1 cm (převažuje průměr 1 – 3 cm; 97 %).

Závěr

Malé rozdíly v barevnosti mazanice, jednotný materiál mazanice i shodný střední a silný výpal naznačují, že celý soubor pochází z jednoho zánikového horizontu. Silné vypálení (naprosto převažující kategorie 3; 90 %) navíc dokládá značný žár při zániku stavby/staveb požárem. Naprosto převažují zlomky malé a střední velikosti (kategorie 3 – 8, 4 do 100 cm²; 1218 ks, 84 %), které svědčí o značné fragmentarizaci reliktní stavby. Znamení kvalita dochování mazanice a zastoupení velkých fragmentů (kategorie 9 – 13: 100 – >324 cm²; celkem 14 %) však prokazuje, že spáleništní destrukce nebyla dlouho vystavena transformačním procesům na otevřeném prostranství, ale byla záhy deponována ve zkoumaném objektu.

Graf 1. Druhy otisků (O – neurčitelné, A – kuláče, B – otesané prvky, D – kombinace prutů a kuláčů, H – pruty, J – líc omazu).

Značné homogenitě vlastností mazanice odpovídá i spektrum otisků konstrukcí. Mezi celkem 1003 zlomky se stopami konstrukce (69 % souboru) převažují negativy neopracovaných kmenů – kuláčů (A - 503x, 35 %; 69 % ze zlomků s negativy dřevěných konstrukcí). Druhou nejpočetnější skupinou jsou fragmenty s dochovanou lícni stěnou (J - 267x, 18%) a dále zlomky s negativem proutěného výpletu (H - 223x, 15 %; 30 % ze zlomků s negativy dřevěných konstrukcí). Jen okrajově se setkáváme s kombinací kuláčů a proutěného výpletu (D - 9x, 1 %) a negativů tesaných prvků (B - 1x, < 1 %).

Ve výplni objektu 791 tak byly zachyceny fragmenty hliněných omazů dvou konstrukčních technik. První a dominující (69 % zlomků s otisky) zahrnuje roubení z kuláčů (A) o převažujícím průměru 16 – 27 cm (87 %),³ které bylo opatřeno pečlivě provedeným dvouvrstevným omazem převážně do 5 cm tloušťky s jemně vyhlazenou finální vrstvičkou hlíny. Kromě naprosto převažujících běžných otisků stěn (1 – 3 kuláče) se setkáváme se zajímavě profilovaným ukočením omazu roubených stěn (konvexní, vodorovné a vzhůru vyhnuté,

³ Teoreticky nemůžeme vyloučit ani využití sloupkové konstrukce, ovšem absence signifikantních otisků dokládajících techniku „na pero a drážku“ v případě tak početného souboru považujeme za významnou indicii právě konstrukce roubené.

přehnuté, esovitě profilované). Výjimečný je otisk svislých kuláčů s ovaleným a zesíleným ukončením omazu, který dokládá odlišnou konstrukční techniku (tzv. palisádová konstrukce) a může pocházet z odlišné stavby nebo např. z vybavení interiéru.

Druhou a méně početně zastoupenou konstrukční technikou (30% zlomků s otisky) je proutěný horizontální výplet (H), který byl nesen svislými kůly/sloupy o průměru 0,5 – 0,9 m (tedy zhruba o poloviční tloušťce než kuláče tvořící roubení). Tloušťka prutů činila převážně 1 – 3 cm. Zajímavým detailem jsou stopy vodorovného hlazení omazu (naprosto převažuje kategorie 2 povrchové úpravy o síle do 4 cm) na rozdíl od svislého hlazení povrchu omazů roubené konstrukce. Vedle běžných otisků jednoho až sedmi prutů ze stěn se v několika případech setkáváme také s ukončením omazu pletených stěn, které je obloukovité, asymetrické i s plochým vrcholem. Otisky kombinace kuláčů a prutů (Dc) dokumentují způsob vodorovného výpletu neseného svislými kuláči. Zcela unikátní otisk (Df) dokládá kontakt rohové části roubené konstrukce (dvojice kuláčů svírající pravý úhel svázaných zřejmě prostým přeplátováním „na sedlo“) a konstrukce pletené (dvojice prutů).

Jediný fragment náleží omazu otesaného prvku – trámu. Pokud tento zlomek nepochází z jiné stavby, mohl být využit v rámci roubené stavby, ale též pletené konstrukce (jeden ze svislých nosných prvků).

Závěrečná interpretace nabízí dvě hypotetické možnosti, z nichž se přikláníme spíše k první:

- 1) Do výplně obj. 791 se dostaly fragmenty hliněných omazů stavby (staveb) zaniklých požárem, jejichž větší část (2/3 ?) byla roubená z kuláčů a menší část (1/3 ?) byla budována pletenou technikou nesenou svislými prvky. Mohlo se jednat např. roubenou stavbu (stavby) s pletenými štíty sedlové střechy nebo stavbu (stavby) s jednou částí roubenou a druhou pletenou (dvojdílný, vícedílný dům ?).
- 2) Výzkum odkryl objekt, jehož výplň obsahuje reliktu dvou nebo více staveb odlišných konstrukcí. Jedna (některé) byly roubené z kuláčů a druhá (další) měly nosný skelet tvořený vertikálními kůly/sloupy se stěnami vypletenými z proutí a omazanými hlínou. V jediném případě se u jedné stavby uplatnilo jak roubení, tak pletení (otisk kombinace obou technik).

PŘÍLOHA 2

Zpráva o analýze zvířecího osteologického materiálu z lokality – Hloubětín – Zahrady nad Rokytkou (výběr: doba římská a stěhování národů)

Martin Holub

Seznam nalezených druhů zvířat

Tur domácí (*Bos primigenius* f. *taurus*); Kůň domácí (*Equus caballus* f. *caballus*); Ovce domácí/koza domácí (*Ovis ammon* f. *aries*/*Capra aegagrus* f. *hircus*); Pes domácí (*Canis lupus* f. *familiaris*); Prase (*Sus* sp.); Prase domácí (*Sus scrofa* f. *domestica*); Jelen lesní (*Cervus elaphus*); Křeček polní (*Cricetus cricetus*); Hryzec vodní (*Arvicola terrestris*); Kur domácí (*Gallus gallus*).

Analýza osteologického materiálu

Objekty doby římské poskytly celkem 953 zlomků kostí, z nichž bylo možné druhově určit 34 %.

V druhově určeném osteologickém materiálu byly nejhojněji zastoupeny fragmenty domácího skotu - celkem 140 (MNI = 15). Prase bez určení formy je přítomno 89 fragmenty (MNI = 13) a praseti řazenému k domestikované formě patří 22 zlomků (MNI = 4). Ovcí/koze náleží 75 zlomků kostí (MNI = 10), křečkoví polnímu patří 17 fragmentů (MNI = 2) a 13 zlomků pochází z koně domácího (MNI = 2). Pouze jedním jedincem je zastoupen pes domácí (7 fragmentů) a hryzec vodní (5 zlomků). Pouze jeden fragment patří jelenu lesnímu a kuru domácímu (MNI = 1).

Nejčastějšími fragmenty z druhů určitelného osteologického materiálu jsou zlomky zubů (91), žeber (89) a dolních čelistí (69).

V případě nálezů kostí prasete je obtížné určit, zda jde o divokou nebo domestikovanou formu. Lovná zvěř je ve zkoumaném prokazatelně souboru zastoupena pouze artefaktem z jeleního parohu, který ale mohl být přinesen i z větší vzdálenosti.

Křeček polní i hryzec vodní vytvářejí poměrně hluboké nory a tak se mohou dostat sekundárně do archeologických vrstev.

U jednoho jedince domácího tura bylo možné určit přibližnou kohoutkovou výšku podle celkové délky nártní kosti (Matolcsi 1970). Ta byla 112 cm, což je běžná výška tehdejšího domácího skotu. Kohoutková výška koně domácího byla určena na základě maximální délky zápěstní kosti (May 1985) na 130 cm. Tento rozměr je rovněž běžný pro dané období. Kohoutková výška prasete byla orientačně vypočtena na základě maximální délky patní kosti (Teichert 1969) na 68,2 cm, což odpovídá spíše domestikované formě.

Tafonomie

Na osteologickém materiálu jsou patrné stopy po sekání i lámání a podle převahy dále nepoužitelných zlomků kostí (zuby, čelisti, lebky) lze usuzovat, že jde většinou o kuchyňský nebo jinak dále nevyužitelný odpad. Pro charakter kuchyňského odpadu svědčí i to, že celkem 40 kostí vykazovalo stopy po působení ohně, přičemž barva kostí byla převážně černá, béžová a šedobéžová. Na některých kostech byly patrné stopy po psích zubech. Mezi osteologickými nálezy bylo identifikováno pět artefaktů vyrobených z kosti a dva vyrobené z jeleního parohu (Obr. 8).

Pozdní doba římská až počátek doby stěhování národů C3, C3/D1

Seznam nalezených druhů zvířat

Tur domácí (*Bos primigenius* f. *taurus*); Kůň domácí (*Equus caballus* f. *caballus*); Ovce domácí/koza domácí (*Ovis ammon* f. *aries*/*Capra aegagrus* f. *hircus*); Prase (*Sus* sp.); Kur domácí (*Gallus gallus*)

Analýza osteologického materiálu

Osteologický soubor z období stěhování národů obsahoval pouze 20 zlomků kostí a zubů, z nichž bylo možné druhově určit 65 %.

V druhově určeném osteologickém materiálu byly identifikovány běžné domestikované druhy, přičemž u prasat nebylo možné bezpečně určit, zda jde o divokou nebo domestikovanou formu. Všechny určené druhy jsou zastoupeny pouze jedním jedincem.

Tafonomie

Zkoumané fragmenty byly dosti zlomkovité a jejich interpretace při uvedeném malém množství je problematická. Stopy po ohni nebo psích zubech nebyly na žádné kosti patrné.

Obr.8: Artefakt z jeleního parohu (lícnice koňského udidla), Plocha D, objekt 5208.

Literatura:

Matolcsi, J. 1970: Historische Erforschung der Körpergrösse des Rindes auf grund von Ungarischem Knochenmaterial. - Zeitschrift für Tierzüchtung und Züchtungsbiologie, 87, 1970/1971, Hamburg.

Teichert M. 1969: Osteometrische Untersuchungen zur Berechnung. der Widerristhöhe bei vor- und frugeschichtlichen Schweinen, in Kühn-Archiv, 83, 237–292.

